

Metsittäkö vai ei?

Leena Petäjistö
Mika Mustonen
J. Ashley Selby

Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 448

Metsittäkö vai ei?

Leena Petäjistö
Mika Mustonen
J. Ashley Selby

Petäjäistö, L., Mustonen, M. & Selby, J.A. 1993 Metsittääkö vai ei ? Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 448. 38 s. ISBN 951-40-1272-0. ISSN 0358-4283.

Tutkimuksessa selvitetään maanviljelijöiden mielipiteitä pellonmetsityksestä, metsätalouteen suuntautumisesta ja tilan maankäytön muutoksista ylipäänsä. Aineisto kerättiin postikyselyllä maatilanomistajilta keväällä 1992. Raportissa esitetään alustavia tuloksia.

Ainakin huonojen ja syrjäisten peltojen metsittämistä suunnitteli 25 prosenttia ja koko peltoalansa metsittämistä 11 prosenttia. Metsitystä suunnittelevien tilat olivat peltoalaltaan pieniä ja pääsääntöisesti niillä ei harjoitettu maataloutta. Näiden tilojen pellonmetsitys ei juurikaan poistaisi peltoa maataloustuotannosta. Tärkeimmät syyt olla metsittämättä olivat hyvät pellot ja niiden maatalouskäyttö. Mielenkiintoa metsitystä kohtaan lisäsi eniten palkkioiden kasvu ja mahdollisuus metsittää lyhytkiertometsä (esim. energiapuu). Huonot kokemukset metsityksestä eivät vähentäneet metsityssuunnitelmia. Maisemanhoitoa metsityksen vaihtoehtona kannatti 44 prosenttia, 13 prosenttia piti metsitystä parempana vaihtoehtona.

Tilan tuotannon painopisteen siirtoa metsätalouteen piti mahdollisena 5 prosenttia kokonaan ja 37 prosenttia osittain. Näillä tiloilla oli peltoala keskimääräistä pienempi ja metsäala keskimääräistä suurempi. Eniten suuntautumishalukkuuteen vaikuttivat tulevaisuuden hakkuumahdollisuudet. Epävarmuutta kantohinnoista ja hankintapuun kysynnästä pidettiin haittana metsätalouteen suuntautumiselle, mutta arvioihin suuntautumismahdollisuuksista ne eivät näyttäneet vaikuttavan.

Avainsanat: peltojen metsitys, metsätalouteen suuntautuminen, maankäyttöpolitiikka.

Julkaisija: Metsäntutkimuslaitos. Hyväksynyt Risto Seppälä, tutkimusjohtaja 8.2.1993

Kirjoittajien yhteystiedot: Metsäntutkimuslaitos, metsien käytön tutkimusosasto, PL 37, 00381 Helsinki

Tilaukset: METLA, metsien käytön tutkimusosasto, PL 37, 00381 Helsinki, puhelin (90) 556 276/295 Helena Ahola. Fax (90) 506 1484.

Sisällysluettelo

Alkusanat	4
1. Johdanto	5
Tausta	5
Tutkimusongelma	6
2. Aineisto	8
Perusjoukko ja otos	8
Tutkimusaineisto	9
Tutkimustilojen taustatietoja	10
3. Maankäytön muutokset ja pellon metsitys	12
Tähänastiset muutokset	12
Tilanomistajan tulevaisuuden suunnitelmat	12
4. Halukkuus peltojen metsittämiseen	15
Lähitulevaisuus	15
Eri tekijöiden vaikuttavuus pellon metsityshalukkuuteen	16
Esteet peltojen metsittämiselle	17
Mielipiteitä nykyisistä pellon metsityspalkkioista	19
Huonot kokemukset peltojen metsityksestä	20
Maisemanhoito pellonmetsityksen vaihtoehtona	20
5. Metsätaloutteen suuntautuminen	21
Mahdollisuudet suuntautua maataloudesta metsätalouteen	21
Esteet metsätaloutteen suuntautumiselle	25
6. Yhteenveto	29
Peltojen metsittäminen	29
Metsätaloutteen suuntautuminen	30
Lähteet	
Liitteet	

Alkusanat

Metsäntutkimuslaitoksen metsien käytön osastolla on pitkään tutkittu metsäsektorin ja maaseudun hyvinvoinnin välistä sosio-ekonomista vuorovaikutusta. Perinteisiä tutkimusaiheita ovat metsätyövoima, piensahojen rakenne ja kehittäminen, maatilametsätalous ja maankäyttöpolitiikan vaikutukset.

METLAN vuoden 1992 organisaatiouudistuksen yhteydessä nämä tutkimusaiheet yhdistettiin samaan tutkimushankkeeseen, jonka tavoitteena on selvittää yksityiskohtaisemmin maaseudun resurssien käyttöä. Tutkimushankkeen lähtökohtana on erityisesti metsätalouden mahdollisuudet maaseudun elinvoimaisuuden säilyttäjänä nopeasti tapahtuvien kansallisten ja kansainvälisten taloudellisten ja poliittisten muutosten paineessa. Yksi tutkimusaiheen lähestymistavoista on maankäyttöpolitiikan ja metsätalouden muutokset maanviljelijöiden näkökulmasta. Tämä tiedonanto käsittelee näitä aiheita.

Maatilahallitus ja maa- ja metsätalousministeriön maataloustuotannon tasapainottamisrahasto ovat rahoittaneet kevään 1992 aineiston keruun ja osan palkkakustannuksista. Tutkimushankkeella on ollut tukiryhmä, jonka jäsenet ovat antaneet lukuisia tieteellisiä ja käytännön neuvoja. Tapio Selby on tallentanut kyselylomakkeet ja hankesihteeri Helena Ahola selviytynyt ilahduttavasti alati kasvavista tehtävistämme vyörystä. Tekijät kiittävät edellämainittuja tahoja ja henkilöitä yhteistyöstä ja erikseen niitä 1100:a maanviljelijää, jotka osallistuivat kyselyymme.

Helsingissä joulukuussa 1992

Ashley Selby, Leena Petäjäistö ja Mika Mustonen

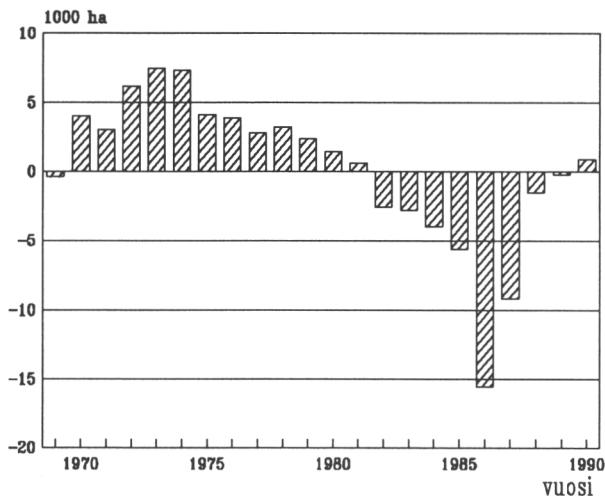
1 Johdanto

1.1 Tausta

Suomen maatalouden rakennemuutosongelmiin on yritetty löytää ratkaisuja sekä maa- ja metsätalouden että aluesuunnittelun avulla. Maatalouspolitiikkaan on esitetty muutoksia, jotka mm. suosivat yhä enemmän muuta kuin perinteistä maataloustuotantoa. Maankäytössä on esitetty esimerkiksi seuraavia muutoksia (Pölkki 1990):

	v.1990 ha/a	v.1995–2000 ha/a
peltojen metsitys	6 000	200 000
tärkkelys teolliseenkäyttöön	28 000	28 000
teollisuusetanoli	500	40 000+
öljykasvit poltto- ja voiteluaine käyttöön	1 800	10 000+
riistatalous		5000

Peltojen metsitys aloitettiin vuonna 1969. Peltojen metsittämisen valtionrahoitusta koskevaa lainsäädäntöä uudistettiin useaan kertaan 1970- ja 1980-luvuilla. Avustusten kasvusta huolimatta metsittämisen tavoitteita ei ole saavutettu aivan viime vuosia lukuunottamatta. Lisäksi viljelykäytöstä poistetun maa-alan ovat korvanneet uudet samanaikaiset pellonraivaukset koko 1980-luvun (Kuva 1).

Kuva 1. Metsitetyn ja raivatun peltoalan erotus, 1969–90 (Selby 1990).

Selby (1980a ja 1980b) on tutkinut peltojen metsityksen intensiivisyyden eroja neljällä tasolla: alueellinen-, paikallinen-, tila- sekä peltotaso. Tutkimusten pääpaino oli tällöin yhteiskunnallisissa ja rakenteellisissa tekijöissä, jotka vaikuttavat peltojen metsitykseen eri tasoilla. Selbyn tutkimukset osoittivat esimerkiksi, että peltojen metsittämiskäyttäytyminen Etelä-Suomessa poikkesi suuresti metsittämiskäyttäytymisestä Pohjois-Suomessa. Selbyn (1990) ja Mustosen (1990) tutkimukset tukevat näiden tutkimusten johtopäätöksiä metsitysten alueellisesta vaihtelusta. Pellonmetsityksen valtionrahoitusta koskevaa lainsäädäntöä ja sen vaikutuksia ovat tutkineet Anttila ja Lehtiniemi (1989), Anttila (1990) ja Mustonen (1990).

Peltojen metsitysmenetelmiä tutkitaan vuonna 1990 käynnistetyssä tutkimushankkeessa. Hankkeessa selvitetään peltojen metsitykseen soveltuvia metsittämistapoja sekä tutkitaan jo tehtyjen metsitysten onnistumista sekä biologiselta että taloudelliselta kannalta (Ferm & Polet 1991).

Suomen maatalouspolitiikan eräs keskeinen kysymys tällä hetkellä on vaihtoehtoisten tuotantosuuntien löytäminen maataloustuotannon tilalle ja rinnalle. Metsätalous perinteisenä maaseutuelinkeinona ja usein ennestään tärkeänä maatilatalouden osana on luonteva vaihtoehto maataloustuotantoon supistavalle tai sen lopettavalle tilalle.

Valtio on tukenut metsätaloustilojen muodostumista mm. solmimalla sopimuksia sekä korko- että maanhankintapoliittisin keinoin. Vaikuttavin keino on ollut maataloustuotannon vähentämissopimusten solmiminen metsätalouteen tai pienimuotoiseen elinkeinon erikoistumiseksi. Vuosina 1987–1991 on sopimuksia tehty noin 1200 kappaletta, joista valtaosa on koskenut metsätalouteen erikoistumista. Sopimuksen ehtona on ollut muun muassa, että tilan metsätaloussuunnitelmaan tai verotukseen perustuva puuntuotos on vähintään 150 kuutiometriä vuodessa ja kestävä hakkuumäärä vähintään 120 kuutiometriä vuodessa. Metsätalouteen erikoistuvalla tilalla on maksettu kaksinkertainen palkkio peltojen metsittämisestä.

Metsätaloustilalle on ollut mahdollista saada maatilalain mukaista rahoitusta ja maatilahallituksen välityksellä lisämetsää. Maatilalain tuntemalla metsätaloustilalla on (alueesta riippuen) vähintään 150 – 300 kuutiometrin ja enintään 1200 kuutiometrin vuotuinen puuntuotos, asuinrakennus sekä peltoa enintään 6 hehtaaria josta viljeltyä enintään 4 hehtaaria.

Joensuun yliopiston, Metsäntutkimuslaitoksen ja Työtehoseuran yhteisessä Metsätalous tuotanto- ja palvelusuuntana -projektissa on tutkittu maa- ja metsätalouden yhteissuunnittelua (Hyttinen 1992) sekä metsätaloutta tuotantosuuntana eri näkökulmista (Toropainen 1990, Huovinen 1991). Samaan projektiin liittyen on Koistinen (1989) tutkinut maatilayrittäjien halukkuutta suuntautua metsätalouteen. Koistisen tutkimuksen aineisto kerättiin vuonna 1987, jolloin peltoja raivattiin poikkeuksellisen runsaasti. Tämän jälkeen maatalouspoliittinen ilmapiiri on ratkaisevasti muuttunut.

1.2 Tutkimusongelma

Maataloustuotantoa on pyritty vähentämään supistamalla viljelyssä olevaa peltoalaa. Maanviljelijöiden asenteita muutoksia kohtaan ei tähän mennessä

kuitenkaan ole tutkittu. Maankäyttöpolitiikalle asetettujen päämäärien toteutumista varsinaisten päätöksentekijöiden näkökulmasta ei toisin sanoen tunneta.

Valtionrahoituksesta ja palkkioista huolimatta maatalousyrittäjät eivät ole olleet kovinkaan halukkaita peltojen metsittämiseen. Tätä haluttomuutta selittävät useissa tapauksissa historialliset, sosiaaliset ja psykologiset syyt.

Maatalousyrittäjien suhtautumisesta metsätalouteen mahdollisena tuotantosuuntana ei ajankohtaista tietoa ole saatavana. Metsätalouteen suuntautumisella tarkoitetaan tässä tutkimuksessa tilan tuotannon painopisteen siirtämistä maataloudesta metsätalouteen. Tämä voi tapahtua vähentämällä maataloutta metsätalouden hyväksi tai metsätaloutta tehostamalla maataloustuotannon pysyessä nykytasolla.

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää maankäytön muutoksiin liittyviä käyttäytymis- ja arvotekijöitä. Tutkimuksessa tarkastellaan niitä tekijöitä, jotka ovat houkutelleet tai estäneet maanviljelijät muuttamaan maankäyttömuotoa metsittämällä peltoja, sekä viljelijöiden halukkuutta siirtää tuotannon painopistettä metsätalouteen ja tähän muutoshalukkuuteen vaikuttavia tekijöitä.

Tässä raportissa esitetään tutkimuksen alustavia tuloksia niiden ajankohtaisuuden vuoksi. Pellon metsittämiseen ja metsätalouteen suuntautumiseen johdattaa prosessia selvitetään jatkotutkimuksissa perusteellisemmin analyysin.

2 Aineisto

2.1 Perusjoukko ja otos

Tutkimuksen perusjoukon muodostavat vähintään kolmen peltohehtaarin yksityistilat. Yksityistiloilla tarkoitetaan tiloja, jotka ovat luonnollisen henkilön, yhtymän, kuolinpesän tai perikunnan omistuksessa. Rajaksi valittiin kolme peltohehtaaria, koska se on myös kesannointivelvoitteen raja.

Otos poimittiin systemaattisesti maatilarekisteristä. Maatilatalouden sosio-ekonomisen ympäristön vaikutuksen huomioonottamiseksi otanta tehtiin osittuna kahdessakymmenessä kunnassa. Kuntien valinta perustui Maaseudun elinvoimaisuus -tutkimukseen (Varmola 1987), Etelä-Suomessa sen niin sanottuun suppeampaan ja Pohjois-Suomessa laajempaan kuntanäytteeseen. Kuntanäytteissä on suhteellisesti edustettuina eri yhteiskunnallis-taloudelliset kuntaluokat. Pohjois-Suomeen luettiin (Varmolan käyttämän läänijaon mukaan) Oulun ja Lapin läänin kunnat ja Etelä-Suomeen Oulun läänin eteläpuoliset kunnat (Liite 1). Otokunnat olivat:

Etelä-Suomi	Kuntatyyppi	Pohjois-Suomi	Kuntatyyppi
Kontiolahti	YT	Kemijärvi	TAK
Korpilahti	YT	Kuivaniemi	TAK
Koski HL	LK	Kärsämäki	LK
Lehtimäki	TAK	Muonio	TAK
Myrskylä	LK	Oulainen	TAK
Pielavesi	LK	Paltamo	TAK
Puumala	YT	Pyhäntä	TAK
Pöytyä	VM	Savukoski	TAK
Taipalsaari	TAK	Tyrnävä	LK
Ulvila	TEO		
Urkala	VM		

- LK = Vahvan lypsykarjatalouden kunnat
VM = Voimaperäisen maatalouden kunnat
TEO = Teollistuneet kunnat
TAK = Taantuneen alkutuotannon kunnat
YT = Yleiskehitykseltään taantuneet kunnat

Etelä-Suomesta otokseen poimittiin kustakin kunnasta tasavälein joka kuudes perusjoukon maatila. Pohjois-Suomesta poimittiin tiheämmällä otantavälillä joka kolmas tila. Pohjois-Suomessa tiedettiin olevan vähemmän toimivia maatiloja, joiden riittävän suuri osuus vastauksista haluttiin turvata.

2.2 Tutkimusaineisto

Tutkimusaineisto kerättiin huhti–toukokuussa 1992 postikyselyllä. Kyselylomake (Liite 2) lähetettiin 1702 maatilalle, joista 806 sijaitti Etelä-Suomessa ja 896 Pohjois-Suomessa. Lomakkeen palautti 1096 maatilanomistajaa, joten 64 prosenttia vastasi kyselyyn. Kun osa lomakkeista jouduttiin hylkäämään puutteellisten tietojen takia, jäi käyttökelpoisten vastausten lukumääräksi 1069. Puuttuvia tila- ja omistajatietoja täydennettiin maatilarekisterin avulla sekä haastattelemalla kuntien maataloussihteereitä.

Tutkimustilojen keskimääräinen peltoala (13,1 ha) on hieman pienempi kuin maatalouslaskennan 1990 mukainen peltoala (Maatilatilastollinen vuosikirja 1990) koko maassa (14,5 ha). Metsäala (51 ha) oli puolestaan suurempi kuin koko maassa (40 ha). Keskiarvojen erot ovat tilastollisesti merkitseviä (riski 0,1%). Erot johtuvat kuitenkin suurelta osin siitä, että Pohjois-Suomen pienipeltoiset ja metsäalaltaan suuremmat tilat ovat tiheimmän otantavälin vuoksi yliedustettuina koko maata ajatellen.

Taulukko 1. Aineiston tilojen ja maatalouslaskennan mukainen tilojen jakautuminen peltosuuruusluokittain.

peltoa ha	Aineisto % tiloista	1990 Maatalouslaskenta % tiloista
<5	16	16
5–9,9	35	27
10–14,9	19	18
15–19,9	11	12
20–49,9	16	23
>50	2	3
yht.	100	100
n	1069	157070

Tutkimustilojen omistussuhteet ja jakautuminen peltosuuruusluokkiin vastasivat kuitenkin melko hyvin vuoden 1990 maatalouslaskennan tuloksia, joskin 5–9,9 peltihehtaarin tilat olivat aineistossa jonkin verran yliedustettuina ja 20–49,9 peltihehtaarin tilat vastaavasti aliedustettuina (Taulukko 1).

Myös vastaamatta jättäneistä tiloista selvitettiin tilatietoja maatilarekisteristä ja kuntien maataloussihteereitä haastattelemalla. Vastaamatta jättäneistä 50 prosenttia oli aktiivitalan omistajia, kun heitä vastanneissa oli 56 prosenttia. *Aktiivituloilla* tarkoitetaan sellaisia tiloja, joilla harjoitettiin maataloutta tutkimusajankohtana. *Passiivituloilla* ei tutkimusajankohtana ollut omaa maataloustuotantoa, vaan tiloilla oli joko jokin sopimus (esim. luopumiseläkeläkiin perustuva), tilan pellot oli vuokrattu tai viljelemättä.

Maataloustuotantoa harjoittavat tilanomistajat vastasivat siis kyselyyn ahkerammin. Aktiivitulojen suurempi osallistuminen kyselyyn näkyy myös keskipeltoalassa, joka vastanneilla oli 13,1 hehtaaria ja vastaamatta jättäneillä 12,4 hehtaaria. Tutkimuksen kannalta merkittävät toimivat maatilat ovat kadon jälkeenkin hyvin edustettuina aineistossa.

Tässä raportissa tulokset on esitetty prosenttijakaumina ja keskiarvotietoina. Etelä- ja Pohjois-Suomessa maa- ja metsätalouden toimintaedellytykset ovat erilaiset. Myös metsityskäyttäytyminen Etelä-Suomessa on osoittautunut aiemmissa tutkimuksissa poikkeavan metsityskäyttäytymisestä Pohjois-Suomessa. Näistä syistä esitetään tulokset usein Etelä- ja Pohjois-Suomen osalta erikseen. Toisen tulosten kannalta tärkeän luokittelun muodostavat aktiivi- ja passiivivilat. Aktiivivilat muodostavat maankäytön muutosten kannalta erityisen tärkeän ryhmän.

2.3 Tutkimustilojen taustatietoja

Tiloista oli kyselyhetkellä 14 prosenttia asumattomia. Asumattomia tiloja oli enemmän Pohjois-Suomessa kuin Etelä-Suomessa. Neljällä viidestä tilasta asui omistaja itse.

Maatilan omistajat olivat melko iäkkäitä. Keski-ikä oli 52 vuotta. Alle 35-vuotiaita ja yli 65-vuotiaita oli Pohjois-Suomessa enemmän kuin Etelä-Suomessa. Tila oli ollut saman omistajan hallinnassa keskimäärin runsaat 20 vuotta. Saman suvun omistuksessa tila oli ollut keskimäärin 80 vuotta.

Tilojen keskimääräinen kokonaispinta-ala oli 79,5 hehtaaria, josta peltoa oli 13 hehtaaria ja metsää 51 hehtaaria.

Taulukko 2. Pelto- ja metsäpinta-alan jakautuminen kokoluokittain, Etelä- ja Pohjois-Suomi.

peltoa ha	Etelä-Suomi % tiloista	Pohjois-Suomi % tiloista	metsää ha	Etelä-Suomi % tiloista	Pohjois-Suomi % tiloista
<5	13	19	<5	6	4
5–9,9	31	40	5–49,9	67	48
10–14,9	20	18	50–99,9	20	29
15–19,9	14	9	>100	7	18
20–49,9	18	15			
>50	3	1			
yht.	100	100	yht.	100	100
n	502	557	n	502	557

Peltoa oli Etelä-Suomessa keskimäärin kolme hehtaaria enemmän kuin Pohjois-Suomessa. Pohjois-Suomessa alle 10 peltohehtaarin tiloja oli lähes 60 prosenttia kaikista tiloista, kun vastaava osuus Etelä-Suomessa oli 44 prosenttia (Taulukko 2).

Kaikista tiloista oli aktiivituloja (ks.s.9) 56 prosenttia. Pohjois-Suomessa aktiivitulojen osuus oli huomattavasti pienempi kuin Etelä-Suomessa. Aktiivituloja oli Pohjois-Suomessa vajaa puolet (48 %), kun vastaava osuus oli Etelä-Suomessa 65 prosenttia.

Tutkimuksessa on sovellettu Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen (Puurunen & Torvela 1990) käyttämää jaottelua päätoimisiin, sivuansio- ja osa-aikaviljelijöihin maatalouden viimeaikaisten nettotulojen mukaan. *Päätoimiseksi* maanviljelijöiksi katsottiin sellaiset viljelijät, jotka saivat nettotu-

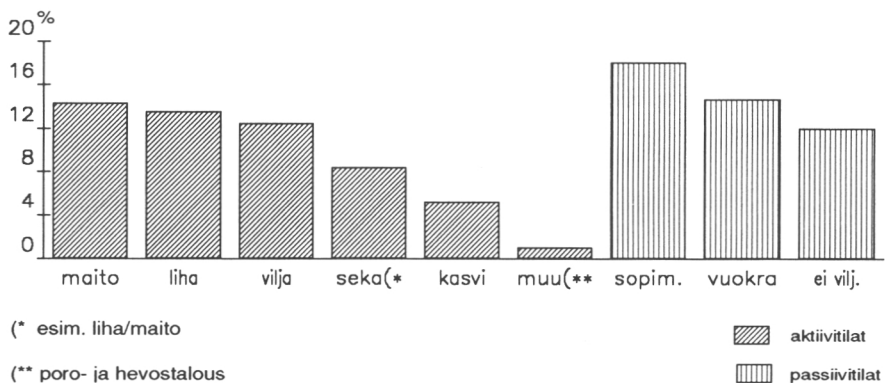
loistaan yli 75 prosenttia maataloudesta. *Sivutoimisia* viljelijöitä olivat ne, joiden nettotuloista maatalouden osuus oli 50–75 prosenttia. *Osa-aikaisilla* viljelijöillä on maataloustuloja, mutta nettotuloista alle puolet saadaan maataloudesta.

Tutkimuksen kaikista tiloista oli kolmannes päätoimisia maataloustiloja. Sivutoimisia tiloja oli 16 prosenttia ja osa-aikaisia 31 prosenttia. Lopuilla 18 prosentilla tiloista ei maataloudesta saatu nettotuloja lainkaan. Tuloksissa on otettava huomioon, että luokittelu perustuu vastaajien omaan arvioon nettotulojen jakautumisesta maa-, metsätalouden ja muiden tulolähteiden kesken.

Nettotuloihin perustuvan luokituksen lisäksi tilat luokiteltiin omistajan ilmoittaman tuotantosuunnan mukaan. Aktiivitalat luokiteltiin maitotalous-, lihatalous-, vilja-, seka-, kasvintuotanto-, ja muihin (poro- ja hevostalous) tiloihin. Yleisin aktiivitalojen tuotantosuunta oli maitotalous. Maitotaloustiloja oli 14 prosenttia, lihataloustiloja lähes saman verran (Kuva 2). Viljatiloja oli 12 prosenttia, sekatuotantotiloja 8 prosenttia, kasvitiloja 5 prosenttia ja muita 2 prosenttia kaikista tiloista. Sekatuotantotiloiksi luettiin sellaiset tilat, joiden omistajat itse ilmoittivat useamman tuotantosuunnan yhdistelmän.

Passiivitalat luokiteltiin vastaavasti sopimustiloihin, peltonsa pois vuokranneisiin ja viljelemättömiin tiloihin. Sopimustiloiksi luokiteltiin sellaiset tilat, joilla oli jokin tuotannon vähentämissopimus (esim. luopumiseläke). Sopimustiloja oli kaikkiaan 18 prosenttia, joista noin puolet kesantotiloja. Peltonsa pois vuokranneita tiloja oli 15 prosenttia ja viljelemättömiä tiloja 12 prosenttia. Viljelemättömiin tiloihin sisältyvät myös metsätaloustilat, sillä luokittelun lähtökohtana oli maataloustuotanto ja peltojen käyttö tilalla. Aktiivitalojen omistajat olivat nuorempia (keski-ikä 48 vuotta) kuin passiivitalojen omistajat (58 vuotta). Aktiivitalojen omistajista 28 prosenttia oli alle 40-vuotiaita ja yli puolet (54%) alle 50-vuotiaita. Passiivitalojen omistajista vastaavat osuudet olivat 8 prosenttia ja 26 prosenttia.

Aktiivitalat olivat peltopinta-alaltaan lähes kymmenen hehtaaria suurempia kuin passiivitalat. Aktiivitalojen keskimääräinen peltopinta-ala oli 17 hehtaaria ja yli kahdella kolmanneksella tiloista oli yli 10 hehtaaria peltoa. Passiivitaloista 77 prosenttia oli alle 10 peltihehtaarin tiloja.

Kuva 2. Tilojen jakautuminen tuotantosuunnan mukaan. (n=1035)

3 Maankäytön muutokset ja pellon metsitys

3.1 Tähänastiset muutokset

Maankäyttörajoituksia (esim. kesannointisopimuksia, mutta ei velvoitekesannointia) oli ollut viimeisen viiden vuoden aikana noin joka neljännellä tilalla. Pohjois-Suomessa maankäytön rajoitukset olivat olleet yleisempiä kuin Etelä-Suomessa.

Peltojaan joskus metsittäneitä oli 15 prosenttia. Keskimääräinen metsitysala oli hieman yli hehtaari. Etelä-Suomessa oli metsitetty peltoa joka viidennellä tilalla ja Pohjois-Suomessa noin joka kymmenennellä tilalla.

Lisäpeltoa oli raivattu viimeisen kymmenen vuoden aikana 14 prosentilla tiloista. Keskimäärin peltoa oli raivattu kolme hehtaaria.

Joko vuonna 1991 peltojaan metsittäneitä tai vuodelle 1992 metsityspalkkiota anoneita oli kuusi prosenttia. Yleisimpänä syynä metsittämiseen tai palkkion anomiseen oli ollut se, että peltoja ei enää tarvittu viljelykseen. Kaksi kolmannesta joko vuonna 1991 peltojaan metsittäneistä tai vuodelle 1992 metsityspalkkiota anoneista ilmoitti pellon vähentyneen käytön erääksi pääasialliseksi syyksi metsittämispäätökseen. Seuraavaksi yleisin syy (20%) oli se, että tila aikoo erikoistua metsätalouteen.

3.2 Tilanomistajan tulevaisuuden suunnitelmat

Jokin maankäyttöä rajoittava sopimus oli seuraavan kolmen vuoden aikana ajateltu solmittavan 18 prosentilla tiloista. Etelä-Suomen tiloilla sopimuksen solmimista suunniteltiin 16 prosentilla ja Pohjois-Suomessa 19 prosentilla tiloista.

Seuraavan viiden vuoden aikana tehtävää tilan myyntiä suunnitteli kahdeksan prosenttia ja sukupovenvaihdosta 15 prosenttia maatalanomistajista (Taulukko 3).

Suunnitellut toimenpiteet eivät ole toisensa poissulkevia, joten esimerkiksi peltoa metsitettäessä myös todennäköisesti supistetaan maataloustuotantoa. Maatilan kokonaisuuden kannalta ainakin johonkin *supistavaan toimenpiteeseen* (maataloustuotannon supistaminen, koko peltoalan metsittäminen, syrjäisten tai huonojen peltojen metsittäminen tai metsämaan myynti) aikoi seuraavan viiden vuoden kuluessa ryhtyä hyvin todennäköisesti 16 prosenttia ja melko todennäköisesti 21 prosenttia maatalanomistajista.

Toimintamahdollisuuksien laajentamiseksi luetaan maataloustuotannon lisääminen (esim. uusia koneita hankkimalla, lisää peltomaata vuokraamalla jne.) sekä metsämaan ostaminen. Myöskään nämä toimenpiteet eivät ole toisensa poissulkevia. Joka kymmenes maatalanomistaja pyrkii seuraavan viiden

vuoden kuluessa hyvin todennäköisesti laajentamaan toimintaa maatilalla joko maataloustuotantoa lisäämällä tai lisämetsää ostamalla.

Taulukkoihin 4 ja 5 on koottu lähitulevaisuudessa hyvin todennäköisesti toimintaansa supistavien tai laajentavien tilojen osuus ikä- ja peltosuuruusluokittain.

Taulukko 3. Tilanomistajan tulevaisuuden suunnitelmat.

toimenpide	hyvin/melko todennäköistä % tiloista	en osaa sanoa % tiloista	luultavasti en/en missään tapauksessa % tiloista	yht.	n
tilan myynti	8	16	76	100	917
sukupolvenvaihdos	15	30	55	100	859
maataloustuotannon supistaminen	13	24	62	100	836
koko peltoalan metsittäminen	11	17	72	100	887
huonokuntoisten ja syrjäisten peltöjen metsittäminen.	25	25	51	100	849
metsämaan myynti	6	16	78	100	848
maataloustuotannon lisääminen	22	20	58	100	859
metsämaan ostaminen	17	27	56	100	862

Taulukko 4. Hyvin todennäköisesti maatilataloutta supistavia tai laajentavia toimenpiteitä suunnittelevien tilanomistajien osuus ikäluokittain.

ikä vuotta	supistavat hyvin todennäköisesti % tiloista*	laajentavat hyvin todennäköisesti % tiloista**	n
>35	7	27	113
35–39	14	14	100
40–49	15	11	239
50–59	18	9	250
60–64	19	9	112
65–	19	2	213
kaikki	16	10	1027

* ($\chi^2=10,7$;df=6;riski<10%)

** ($\chi^2=50,5$;df=6;riski<0,1%)

Taulukko 5. Hyvin todennäköisesti maatilataloutta supistavia tai laajentavia toimenpiteitä suunnittelevien tilanomistajien osuus peltopinta-alan mukaan.

peltoa ha	supistavat hyvin todennäköisesti % tiloista*	laajentavat hyvin todennäköisesti % tiloista**	n
alle 5	24	2	170
5–9	18	6	375
10–14	17	8	201
15–19	13	15	120
>20	12	42	197
kaikki	16	10	1063

* ($\chi^2=20,7$;df=6;riski<0,1%)

** ($\chi^2=62,5$;df=6;riski<0,1%)

Suunnitelmat supistaa toimintaa lisääntyvät iän myötä ja peltopinta-alan pienenessä. Laajentamissuunnitelmiin maatilan omistajan ikä ja peltopinta-ala ovat vaikutukseltaan päinvastaisia.

4 Halukkuus peltojen metsittämiseen

4.1 Lähitulevaisuus

Koko peltoalan metsittämistä lähitulevaisuudessa (seuraavat viisi vuotta) piti vastanneista yli puolet toimenpiteenä, johon ei ryhdytä missään tapauksessa (Taulukko 6).

Taulukko 6. Tilanomistajien suunnitelmat metsittää peltoja.

suunnitelmat metsittää	koko peltoala % tiloista	huonokuntoiset ja syrjäiset pellot % tiloista
en missään tapauksessa	52	26
luultavasti en	20	24
melko todennäköisesti	6	14
hyvin todennäköisesti	5	11
en osaa sanoa	17	25
yht.	100	100
n	887	849

Lisäksi joka viides maatalanomistaja piti koko peltoalan metsittämistä melko epätodennäköisenä. Melko tai hyvin todennäköisesti koko peltoalansa metsittämistä suunnittelee 11 prosenttia.

Hyvin todennäköisesti koko peltoalansa metsittävät tilat olivat pieniä. Niiden keskimääräinen peltopinta-ala oli 5,4 hehtaaria. Melko todennäköisesti koko peltoalansa metsittävien tilojen keskimääräinen peltopinta-ala oli jonkin verran suurempi (8,5 ha).

Joka neljäs maatalanomistaja suunnitteli metsittävänsä huonokasvuisia tai syrjäisiä peltojaan. Syrjäisten tai huonokasvuisten peltojenkaan metsittämistä ei missään tapauksessa suunnitellut 26 prosenttia vastanneista.

Peltojen joko kokonaan tai osittain metsittäminen on aktiivituloilla suunnitella huomattavasti harvemmin kuin passiivituloilla. Kaikista melko tai hyvin todennäköisesti koko peltoalansa metsittävien tiloista yli 80 prosenttia oli passiivituloja, joilla ei harjoitettu aktiivisesti maataloutta. Vastaavasti kaikista melko tai hyvin todennäköisesti huonot/syrjäiset pellot metsittävien omistajien tiloista oli lähes 60 prosenttia passiivituloja.

Aktiivituloilla aiottiin vain kolmella prosentilla metsittää seuraavan viiden vuoden kuluessa melko tai hyvin todennäköisesti kaikki pellot. Halukkuus oli suurin sellaisilla tiloilla, joiden nykyinen tuotantosuunta oli kasvinviljely (8%). Tulosta selittää osaltaan se, että kasvinviljelytiloissa oli paljon heinätiloja. Heinäviljelyä voidaan pitää vähemmän intensiivisenä tuotantosuuntana.

Aktiivitulojen omistajista 18 prosenttia aikoi ainakin melko todennäköisesti metsittää huonot tai syrjäiset pellot. Myös huonojen/syrjäisten pellojen metsittämissuunnitelmat olivat aktiivituloista kasvinviljelytiloilla yleisimpiä.

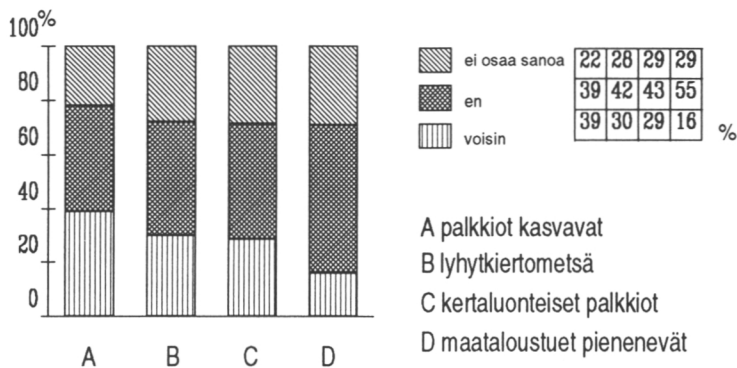
Passiivituloilla koko peltoalan metsittämissuunnitelmia oli 23 prosentilla. Suunnitelmia oli suhteellisesti eniten nykyisin viljelemättömiksi luokitelluilla tiloilla (34%). Huonot tai syrjäiset pellot aiottiin metsittää 38 prosentilla passiivituloista.

4.2 Eri tekijöiden vaikuttavuus pellon metsityshalukkuuteen

Tutkimuksessa selvitettiin myös millä ehdoilla maatalanomistajat, jotka eivät jo olleet suunnitelleet koko peltoalansa metsittämistä (5% metsittää hyvin todennäköisesti koko peltoalansa, ks. Taulukko 6), olisivat halukkaita metsittämään pellojaan. Houkuttimina tai syinä metsittämiseen esitettiin kyselyssä seuraavia vaihtoehtoja:

- maataloustuet pienenevät
- metsityspalkkiot kertaluonteisena korvauksena
- metsityspalkkiot tai muut avustukset kasvavat
- mahdollisuus metsittää esimerkiksi lyhytkiertometsä (energiapuu tms.), joka voitaisiin raivata haluttaessa uudelleen pelloksi ilman raivausmaksua
- jokin muu syy

Metsityspalkkioiden kasvaminen osoittautui tehokkaimmaksi houkuttimeksi, sillä 39 prosenttia maatalan omistajista voisi ainakin luultavasti metsittää peltonsa palkkioiden kasvaessa. Myös se, että voisi metsittää lyhytkiertometsän (jolloin maankäytön muutos ei olisi lopullinen), saattaisi tehdä metsitysvaihtoehdon houkuttelevaksi lähes joka kolmannelle maatalan omistajalle (Kuva 3).

Kuva 3. Eri tekijöiden vaikuttavuus tilanomistajien halukkuuteen metsittää pelloja. (Kuvan vieressä olevan laatikon pystysarakkeissa on esitetty prosenttijakaumat).

Myönteisesti metsittämiseen suhtautuvaksi katsottiin sellainen maatalanomistaja, joka harkitsisi metsittämistä ainakin yhden houkuttimen toteutuessa. Tällaisia maatalanomistajia oli yli puolet.

Kaikkiin vaihtoehtoihin suhtautui *kielteisesti* 36 prosenttia maatalanomistajista. Heistä kolmannes suhtautui metsittämiseen erittäin kielteisesti, toisin sanoen mikään edellä mainituista houkuttimista tai syistä ei saisi heitä missään tapauksessa metsittämään peltojaan. Yhteenkään vaihtoehtoon ei osannut ottaa kantaa 13 prosenttia vastanneista.

Pohjois-Suomessa suhtauduttiin metsittämiseen hieman Etelä-Suomea myönteisemmin. Aktiivituloilla suhtauduttiin metsittämiseen kielteisemmin kuin passiivituloilla, joskaan passiivitulojen omistajista huomattava osa (20%) ei osannut ottaa asiaan lainkaan kantaa (Taulukko 7).

Taulukko 7. Suhtautuminen metsittämiseen aktiivituloilla ja passiivituloilla .

luokka	kielteisesti % tiloista	myönteisesti % tiloista	ei osaa sanoa % tiloista	yht.	n
aktiivitulat	43	50	8	100	529
passiivitulat	24	56	20	100	332
kaikki	36	52	13	100	861

($\chi^2=73,3$;df=8;riski<0,1%)

Suhtautumiseen vaikuttaa tilan hallinta-aika erityisesti passiivitulojen kohdalla. Kielteisesti suhtautuvien osuus passiivitulallisista kasvaa hallinta-ajan kasvaessa. Aktiivitulallisten kielteinen suhtautuminen näyttäisi kasvavan peltopinta-alan kasvaessa.

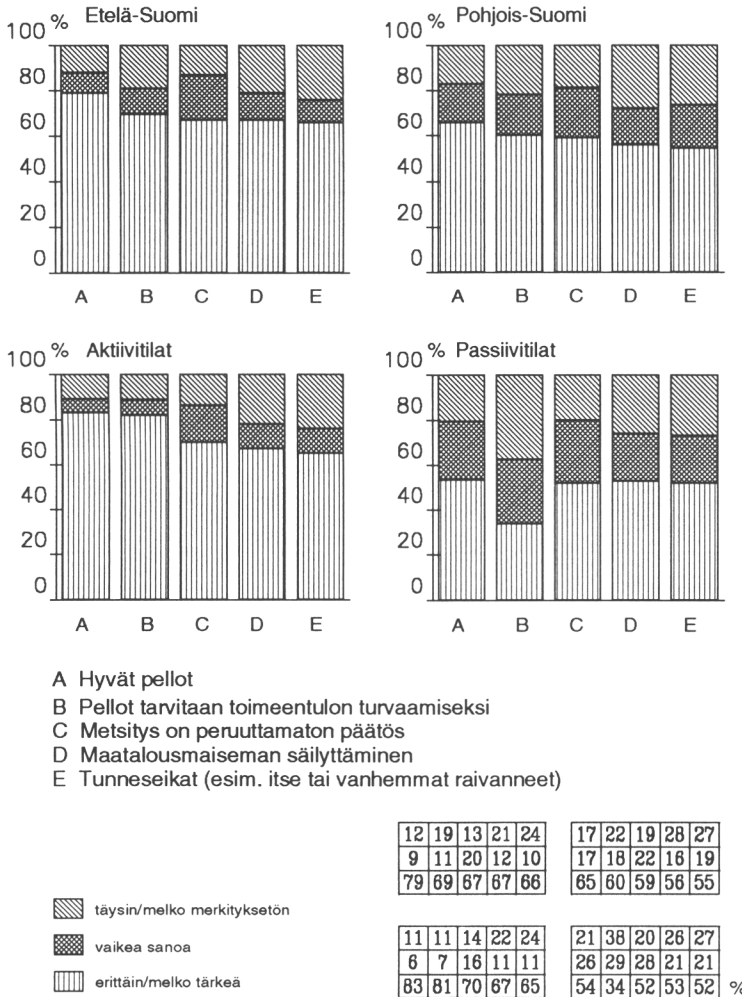
Lisäksi kysyttiin, olisiko luontainen metsittäminen viljelyä mieluisampi vaihtoehto. Maatilan omistajista 29 prosenttia jättäisi peltonsa mieluummin metsittämään luontaisesti, viljelyn valitsisi 21 prosenttia. Huomattava osa ei osannut ottaa kysymykseen kantaa. Luontaisen metsittämisen kannattajia oli suunnilleen yhtä paljon etelässä ja pohjoisessa. Viljelyn valitsevia oli Etelä-Suomessa enemmän.

4.3 Esteet peltöjen metsittämiselle

Tärkeimmiksi esteiksi pellon metsitykselle koettiin ”elinehdolliset syyt”. Maatalanomistajista 72 prosenttia koki maatilan hyvät pellot ja 66 prosenttia toimeentulon turvaamisen joko erittäin tai ainakin melko tärkeiksi pellon metsityksen esteiksi. Mutta myös ”tunneperäiset syyt” koettiin esteiksi. ”Tunneperäisiksi syiksi” voidaan katsoa metsittämisspäättökseen peruuttamattomuus ja maatalousmaiseman säilyttäminen. Metsittämisspäättökseen peruuttamattomuus oli lähes kahden kolmanneksen (64%) mielestä ainakin melko tärkeä este metsittämiselle. Maatalousmaiseman säilyttämistä piti 62 prosenttia joko erittäin tai melko tärkeänä perusteena olla metsittämättä

Tarkasteltaessa metsittämisen esteitä alueittain tai sen mukaan, viljeltiinkö tilaa tällä hetkellä aktiivisesti vai ei, painottuivat syyt Etelä-Suomessa ja aktiivituloilla hieman Pohjois-Suomea ja passiivituloja enemmän ”elinehdollisiin” syihin. Pohjois-Suomessa ja passiivituloilla ovat ”tunneperäiset syyt” tärkeämpiä (Kuva 4).

Kun tarkastellaan metsittämisen esteitä sen mukaan, miten maatilain omistajat suhtautuivat metsittämiseen tulevaisuudessa mahdollisena vaihtoehtona (ks.s.16), painottuvat metsittämiseen myönteisesti suhtautuvilla ”tunneperäiset syyt” ja metsittämiseen kielteisesti suhtautuvilla ”elinedolliset syyt”.

Kuva 4. Tärkeimmät syyt tai esteet olla metsittämättä, Etelä- ja Pohjois-Suomi, aktiivi- ja passiivitilat.

4.4 Mielenpitoja nykyisistä pellon metsityspalkkioista

Peltojen metsittämisestä on voinut vuonna 1992 saada palkkiota 8 250–14 850 markkaa hehtaarilta. Palkkio pienenee alueittain pohjoiseen päin ja on siten suurin siellä, missä peltokin tuottaa eniten.

Yli kolmannes maatalan omistajista piti pellon metsityksestä saatavia korvauksia riittävinä ja yli puolet liian pieninä. Metsityskorvauksia riittävinä pitäviä oli lähes saman verran Etelä- ja Pohjois-Suomessa sekä aktiivi- ja passiivituloilla.

Palkkioita liian pieninä pitäviä oli jonkin verran enemmän etelässä (57%) kuin pohjoisessa (50%). Varsinkin etelän passiivituloilla pidettiin palkkioita riittämättömämpinä kuin Pohjois-Suomen passiivituloilla. Passiivitulojen omistajista huomattava osa ei kuitenkaan osannut ottaa kantaa palkkioiden suuruuteen.

Peltojansa joskus metsittäneet olivat tyytyväisempiä korvausten tasoon kuin ne tilanomistajat, jotka eivät olleet aiemmin metsittäneet (Taulukko 8). Mieli-piteet metsityskorvausten riittävydestä näyttäisivät siten vaikuttaneen myös toteutuneeseen metsitykseen.

Taulukko 8. Tilanomistajien arviot pellonmetsityskorvausten riittävydestä, metsittäneet ja ei metsittäneet.

arvio	ei metsittäneet % tiloista	metsittäneet % tiloista
korvaukset ovat riittäviä	33	48
ei osaa sanoa	12	6
korvaukset ovat liian pieniä	55	46
yht.	100	100
n	773	140

Pellon metsityskorvaukset liian pieniksi arvioivien maatalanomistajien keskuudessa keskimäärin noin 15 000 markkaa hehtaarilta olisi sopiva kertakorvaus pellon metsittämisestä (mediaani 15 000 mk/ha). Korvaukset, jotka ylittivät 30 000 markkaa hehtaarilta jätettiin kokonaan huomiotta. Huomiotta jättämistä perustellaan sillä, että 30 000 markkaa hehtaarilta on yli pellon tämänhetkisen keskihinnan Etelä-Suomessakin. Myös vuoden 1992 korvausten tasoa huomattavasti alemmat summat jätettiin huomiotta. Mainittakoon, että kaikkien vastausten keskiarvo ilman em. rajoja oli n. 20 000 markkaa hehtaarilta (mediaani 15 000 mk/ha). Markkamäärään otti kantaa kaiken kaikkiaan vain 135 vastaajaa. Vastaajia oli tasaisesti Etelä- ja Pohjois-Suomesta ja 70 prosenttia edusti aktiivista maataloustuotantoa harjoittavia tiloja.

Metsityspalkkioita liian pieninä pitävien keskuudessa riittäväksi katsottu korvaus olisi näin ollen noin neljänneksen suurempi kuin vuonna 1992 maksettu koko maan keskimääräinen palkkio metsityksestä (12 100 markkaa). Etelä-Suomen vastausten keskiarvo oli vain noin 1 500 markkaa Pohjois-Suomen keskiarvoa suurempi. Pohjois-Suomessa, missä maantieteellisesti porrastettu korvaus on pienin, on toivotun ja todellisen korvauksen ero siten paljon suurempi kuin Etelä-Suomessa.

Vastausten perusteella oli myös havaittavissa selvästikin tietämättömyyttä metsityspalkkioista kyselyajankohtana, sillä parikymmentä korvauksia liian pienenä pitävää antoi markkamääräksi selvästi näitä alemman summan.

4.5 Huonot kokemukset peltojen metsityksestä

Huonoja kokemuksia peltonmetsityksestä oli 54 prosentilla vastanneista. Huonot kokemukset liittyivät enimmäkseen taimikon kehitykseen ja puun laatuun. Eniten huonoja kokemuksia olivat aiheuttaneet eläintuhot sekä heinittyminen, noin kolmelle neljäsosalle. Maisemalliset syyt mainitsi 14 prosenttia ja ongelmat metsitystä valvovien viranomaisten kanssa 6 prosenttia. Avoimessa vaihtoehdossa, johon vastasi noin 20 prosenttia huonoja kokemuksia omaavista, mainittiin useimmiten pellolla kasvavan puun huono laatu, väärä puulaji tai hallatuhot.

Aiemmin peltojaan metsittäneistä maatalan omistajista 70 prosentilla oli huonoja kokemuksia pelton metsityksestä. Myös niillä maatalan omistajilla, jotka suunnittelivat tilan koko peltoalan tai syrjäisten ja huonojen peltojen metsittämistä lähitulevaisuudessa, oli paljon keskimääräistä enemmän huonoja kokemuksia peltojen metsittämisestä. Huonot kokemukset eivät näin ollen näyttäisi olevan este metsittämiselle.

4.6 Maisemanhoito peltonmetsityksen vaihtoehtona

Maatalan omistajista 44 prosenttia piti maisemanhoitoa ja sen perusteella maksettavaa palkkiota vaihtoehtona metsittämiselle. Saman verran ei osannut ottaa kantaa kysymykseen. Vain 13 prosenttia ei kannattanut maisemanhoitoa metsittämisen vaihtoehtona.

Niiden joukossa, joilla oli huonoja kokemuksia peltojen metsityksestä, oli jonkin verran enemmän maisemanhoidon kannattajia (48%) kuin huonoja kokemuksia omaamattomissa (39%). Myös peltojaan joskus metsittäneiden joukossa oli enemmän maisemanhoitoa pelton metsityksen vaihtoehtona pitäviä (52%) kuin niiden joukossa, jotka eivät olleet aiemmin metsittäneet peltojaan (42%).

Sopivana maisemanhoitopalkkiona pidettiin keskimäärin noin 3 900 markan vuotuista korvausta hehtaaria kohti.

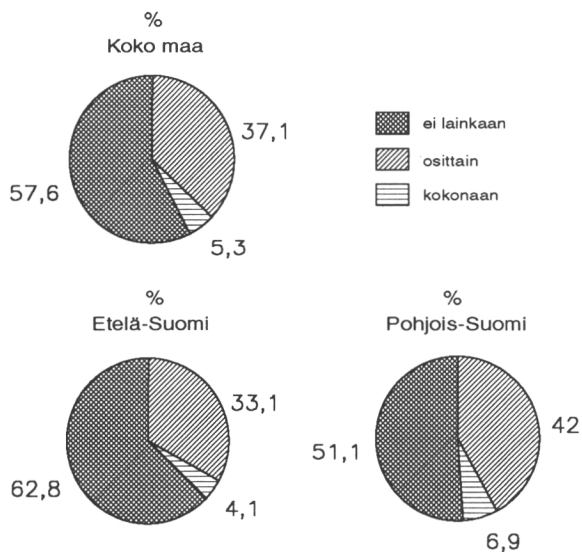
5 Metsätalouteen suuntautuminen

5.1 Mahdollisuudet suuntautua maataloudesta metsätalouteen

Metsätalouteen suuntautumisella tarkoitetaan tässä metsätalouden edistämistä siten, että tilan tuotannon painopiste siirtyy maataloudesta metsätalouden suuntaan. Metsätalouden edistäminen voi tapahtua joko suuntaamalla siihen resursseja maataloudesta tai nykyisen maatalouden pysyessä ennallaan. Kokonaan metsätalouteen suuntautumisella tarkoitetaan nykyisestä maataloudesta luopumista metsätalouden hyväksi, josta tässä käytetään myös käsitettä metsätalouteen erikoistuminen.

Suuntautumisen astetta ei mitata tulo-osuuksilla maa- ja metsätalouden, mahdollisten liitännäiselinkeinojen tai sivuansioiden välillä. Olennaista on, nähdäänkö tilan metsätaloudessa käyttämättömiä toimeentulomahdollisuuksia maatalouteen verrattuna.

Tarkastelussa on mukana yli kolmen peltohehtaarin ja yli viiden metsähehtaarin aktiivivilat. Passiivivilat on rajattu pois, koska mielenkiinnon kohteena on maataloutta harjoittavien aktiivivilojen muutosvalmius.

Kuva 5. Mahdollisuudet suuntautua maataloudesta metsätalouteen maanviljelijän arvioimana.

Kokonaan metsätalouteen suuntautumista mahdollisena pitäviä oli viisi prosenttia, *osittaisen suuntautumisen* katsoi mahdolliseksi yli kolmannes (Kuva 5). Yli puolet maatalanomistajista ei pidä mahdollisena metsätalouteen suuntautumista. Pohjois-Suomen maataloilla nähtiin metsätalous maatalouden vaihtoehtona etelän tiloja useammin. Pohjois-Suomen tiloista noin puolet piti

metsätalouteen suuntautumista mahdollisena, 42 prosenttia osittain ja 7 prosenttia kokonaan.

Pelto- ja metsäaloina mitaten huonot maatalouden ja hyvät metsätalouden harjoittamisen edellytykset lisäsivät mielenkiintoa metsätalouteen painottumiseen. Metsätalouteen erikoistumista mahdollisena pitävillä maanviljelijöillä oli omistuksessaan peltoa keskimäärin 12,0 hehtaaria ja metsää 91 hehtaaria, osittain suuntautumista vastaavasti 17,6 hehtaaria ja 75 hehtaaria. Tiloilla, joilla ei pidetty mahdollisena metsätalouteen suuntautumista oli peltoa keskimäärin 19,7 hehtaaria ja metsää 49 hehtaaria. Seuraavassa taulukossa on peltokokoluokitusta muutettu aiemmasta alle viiden ja yli viidenkymmenen hehtaarin tilojen vähäisen määrän vuoksi.

Taulukko 9. Mahdollisuudet suuntautua metsätalouteen maanviljelijän arvioimana peltokokoluokittain.

peltoa ha	ei % tiloista	osittain % tiloista	kokonaan % tiloista	yht.	n
<10	45	43	12	100	133
10–15	57	39	4	100	122
15–20	57	39	4	100	93
20–35	68	30	2	100	128
>35	66	32	2	100	50
kaikki	58	37	5	100	526

$\chi^2=26,0$; riski <1%

Metsätalouteen erikoistumista mahdollisena pitäviä oli alle kymmenen peltohehtaarin tiloista joka kahdeksas (Taulukko 9). Osuus putoaa yli kymmenen peltohehtaarin tilaluokissa muutamaan prosenttiin. Osittaista suuntautumista mahdollisena pitävien määrä on alle 20 peltohehtaarin tiloilla tasaisesti noin 40 prosenttia, yli 20 hehtaaria tiloilla määrä vähenee noin 30 prosenttiin.

Metsätalouteen suuntautumishalukkuutta löytyy kolmannekselta tiloista vielä suurimmassakin, yli 35 peltohehtaarin luokassa. Tähän vaikuttanee tutkimustilojen metsäalan kasvaminen peltoalan kasvaessa. Suurimmassa peltokokoluokassa on sekä keskimääräinen metsäala että yli 100 metsähehtaarin tilojen suhteellinen osuus suurimmillaan.

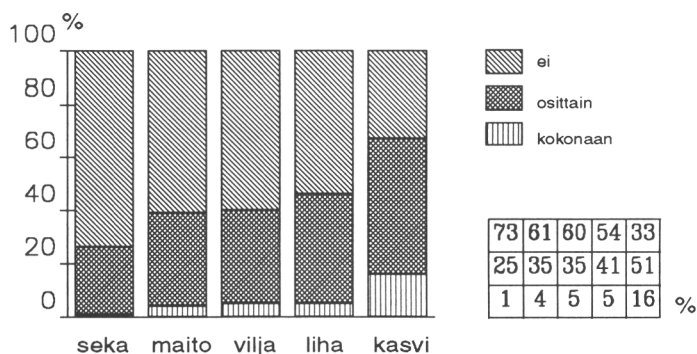
Taulukko 10. Mahdollisuudet suuntautua metsätalouteen maanviljelijän arvioimana metsäkokoluokittain.

metsää ha	ei % tiloista	osittain % tiloista	kokonaan % tiloista	yht.	n
5–50	72	25	4	100	281
50–100	45	51	4	100	156
>100	35	53	12	100	89
kaikki	58	37	5	100	521

$\chi^2=58,0$; riski <0,1%

Sekä osittaista että kokonaan metsätalouteen siirtymistä mahdollisena pitäviä on eniten yli sadan metsähehtaarin tiloissa (Taulukko 10). 50–100 hehtaarin tiloissa on osittaista suuntautumista mahdollisena pitäviä lähes yhtä paljon, kokonaan siirtymistä enää neljä prosenttia. Alle 50 metsähehtaarin tiloista lähes kolme neljännessä ei pidä mahdollisena minkäänasteista metsätalouteen suuntautumista.

Yli sadan hehtaarin tiloilla oltiin Pohjois-Suomessa halukkaampia siirtymään kokonaan metsätalouteen, kun Etelä-Suomessa samassa metsäkokoluokassa katsottiin olevan mahdollisuudet vain osittaiseen painopisteen muutokseen. Pohjois-Suomessa tämän metsäkokoluokan tiloilla oli metsää hieman enemmän ja varsinkin yli 150 metsähehtaarin tilojen osuus huomattavasti suurempi. Metsäläpää enemmän tätä hieman yllättävää tulosta selittänee, että suurimman metsäkokoluokan keskimääräinen peltoala oli Etelä-Suomessa puolta suurempi (29 ha). Muissa metsäkokoluokissa Etelä- ja Pohjois-Suomi eivät mainittavasti eronneet toisistaan.

Kuva 6. Mahdollisuudet suuntautua metsätalouteen maanviljelijän arvioimana maataloustuotantosuunnittain. ($\chi^2=36,6$; $df=10$; riski < 0,1 %)

Maatalouden tuotantosuunnista osoittivat kasvinviljelytilojen omistajat eniten mielenkiintoa metsätalouteen suuntautumista kohtaan (kuva 6). Sekä kokonaan (16%) että osittain (51%) suuntautumista mahdollisina pitäviä on selvästi enemmän kuin muissa tuotantosuunnissa. Kasviviljoihin (joista viljatilat on eroteltu) todettiin aiemmin kuuluvan paljon tiloja, joiden pellot olivat heinällä. Heinänviljelyä voidaan pitää muihin tuotantosuuntiin verrattuna vähemmän intensiivisenä tuotantona, mikä selittää tulosta. Sekatuotantotiloilla (useimmiten liha/maito) muutosmahdollisuudet nähtiin selvästi heikoimpina (1% kokonaan ja 25% osittain). Maito-, liha- ja viljatilat edustivat aktiivitulojen keskiarvoa.

Taulukko 11. Mahdollisuudet suuntautua metsätalouteen maanviljelijän arvioimana ja maataloustulojen osuus viljelijän viimeaikaisista nettotuloista.

maataloustulot	ei % tiloista	osittain % tiloista	kokonaan % tiloista	yht.	n
osa-aika (<50%)	52	37	11	100	133
sivutoimi (50–75%)	42	53	5	100	105
päätoimi (>75%)	69	29	2	100	249
kaikki	58	37	5	100	487

$\chi^2=45,9$; riski < 0,1%

Metsätalouteen suuntautumishalukkuus vähenee maatalouden osuuden kasvaessa omistajan nettotuloista (Taulukko 11). Päätoimisista viljelijöistä katsoo kokonaan siirtymisen mahdolliseksi vain kaksi prosenttia. Myös sivutoimisissa viljelijöissä on suhteellisen vähän kokonaan siirtyjiä, mutta eniten osittaisen suuntautumisen mahdollisena näkeviä.

Osa-aikaviljelijöiden joukossa on eniten metsätalouteen erikoistumista mahdollisena pitäviä. Osittain suuntautujia ja suuntautumishalukkuutta kaikkiaan on kuitenkin vähemmän kuin sivutoimisissa viljelijöissä.

Päätoimisista viljelijöistä on osittain suuntautumista mahdollisena pitäviä Pohjois-Suomessa 38 prosenttia, Etelä-Suomessa vain 19 prosenttia. Sivutoimisista viljelijöistä puolestaan kokonaan metsätalouteen suuntautuvat ovat lähes kaikki Pohjois-Suomessa. Merkittävän kokoinen sivutoimiviljelijöiden ryhmä, osittain metsätalouteensuuntautumista mahdollisena pitävät, on kuitenkin yhtä suuri niin Etelä- kuin Pohjois-Suomessa.

Taulukko 12. Mahdollisuudet suuntautua metsätalouteen maanviljelijän arvioimana ja metsätulojen osuus viljelijän viimeaikaisista nettotuloista.

metsätulot %	ei % tiloista	osittain % tiloista	kokonaan % tiloista	yht.
<10	75	22	3	100
10–20	55	40	6	100
20–30	43	53	4	100
30–50	38	51	11	100
>50	24	62	14	100
kaikki	57	37	5	100

$\chi^2=53,7$; riski <0,1%

Metsätalouden tulojen osuuden kasvaessa omistajan nettotuloista lisääntyy myös mielenkiinto metsätalouteen suuntautumiseen (Taulukko 12). Tilaluokissa, joissa metsätulot muodostavat yli 20 prosenttia nettotuloista, yli puolella omistajista on mielenkiintoa suuntautua osittain metsätalouteen. Kun metsätulot nousevat yli 30:n prosentin, kasvaa kokonaan metsätalouteen siirtymistä mahdollisina pitävien joukko yli kymmeneen prosenttiin.

Metsätalouteen suuntautumishalukkuus lisääntyy Pohjois-Suomessa Etelä-Suomea enemmän myös metsätulojen osuuden kasvaessa nettotuloista. Varsinkin osittaiseen tuotannon painopisteen siirtoon ollaan valmiita pienemällä metsätulojen nykyosuudella kuin Etelä-Suomessa. Pohjois-Suomessa yli puolet tilanomistajista pitää osittaista suuntautumista mahdollisena jo metsätulojen muodostaessa 10–20 prosenttia nettotuloista.

Metsätalouteen jonkinasteista suuntautumista mahdollisena pitävät suunnittelivat muita huomattavasti useammin lisämetsän ostoa sekä huonojen ja syrjäisten peltojen metsittämistä. Näillä tiloilla pidettiin tärkeämpänä kuin muilla tiloilla myös uusiin maataloustuotantomuotoihin (esim. luomu), sivuansionmahdollisuuksiin ja metsätalouteen suuntautumiseen liittyvän neuvonnan järjestämistä.

5.2 Esteet metsätalouteen suuntautumiselle

Metsätalouteen suuntautumista erittäin tai melko paljon haittaavana seikkana pidettiin useimmin (4/5 vastaajista) epävarmuutta kantohintojen kehityksestä ja lähes yhtä usein pientä metsäalaa (Taulukko 13). Seuraavaksi eniten haittana koettiin hankintapuun epävarma kysyntä (72%) sekä pienet hakkuumahdollisuudet tulevaisuudessa (68%).

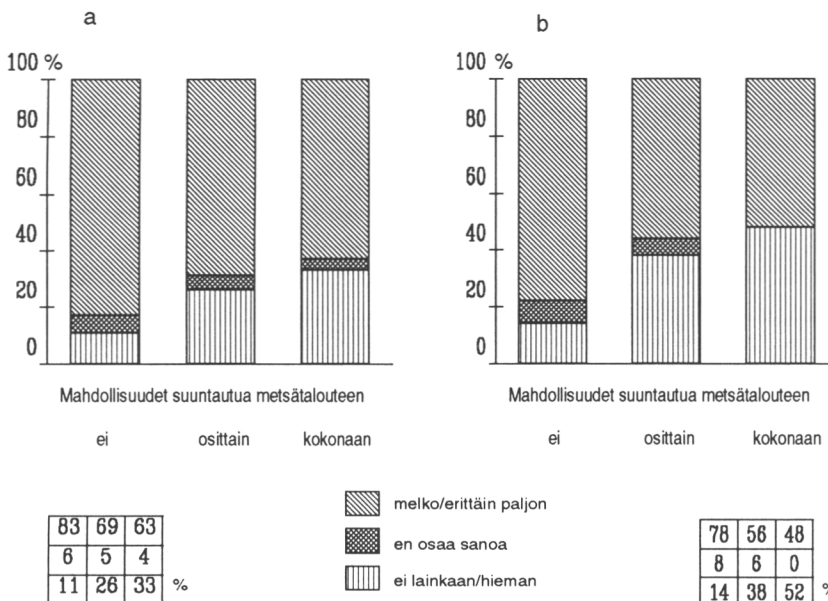
Taulukko 13. Metsätalouteen suuntautumista haittaavat tekijät maanviljelijän arvioimana.

	ei lainkaan/ hieman % tiloista	vaikea sanoa % tiloista	melko/erit- tän paljon % tiloista	yht.	n
pieni metsäala	18	5	77	100	487
pienet hakkuumahdol- lisuudet	25	7	68	100	465
epävarmuus kanto- hintojen kehityksestä	15	5	80	100	477
hankintapuun epä- varma kysyntä	21	7	72	100	472
oman työvoiman riit- tämättömyys	65	10	25	100	454
kokemattomuus met- sätöihin	79	8	13	100	441
haluttomuus metsätöi- hin	79	11	11	100	441
metsätalouden suun- tautumista ei tueta riit- tävästi	38	28	34	100	447
metsätalouden sosiaaliset (eläke ym. edut) huonot	34	32	34	100	448

Metsätöihin liittyvistä tekijöistä oli oman työvoiman riittämättömyys haitta-tekijä neljäsosalla tiloista. Kokemattomuus tai haluttomuus metsätöihin haittasi jossain määrin vain hieman yli kymmentä prosenttia vastaajista.

Metsätalouteen suuntautumisen tuen tai metsätalouden harjoittajan sosiaalisten ym. etujen suuruudet eivät painottuneet suuntaan eivätkä toiseen. Kummassakin oli tasainen jakauma ja tyyppiluokkana ”vaikea sana”.

Seuraavaksi esitetään metsätalouteen suuntautumista haittaavat tekijät sen mukaan, millaisina vastaajat pitävät metsätalouteen suuntautumisen mahdollisuuksia omalla kohdallaan. Kokonaan metsätalouteen suuntautumista mahdollisena pitäviä aktiivituloja oli alunperin vähän, ja kun osa jätti jatkokysymyksiin vastaamatta on luokan vastausten lukumäärä melko pieni (23–24 kysymyksestä riippuen). Tilaryhmää koskevat tulokset ovat kuitenkin loogisia.

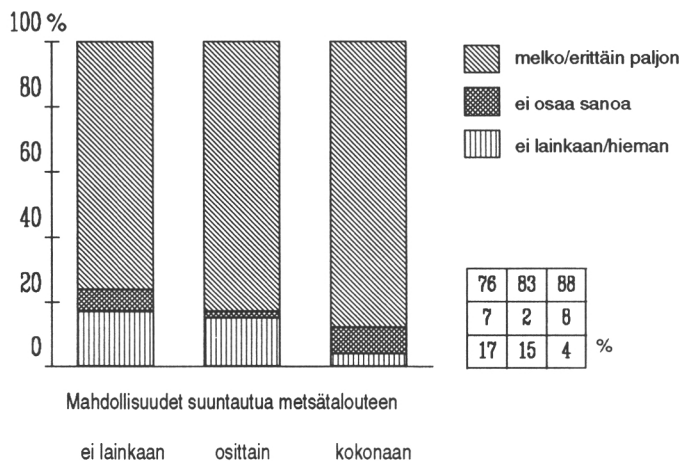
Kuva 7 a. Pieni metsäala metsätalouteen suuntautumisen haittana ja maanviljelijän arvio suuntautumismahdollisuuksista. ($X^2=19,9; df=4; \text{riski}<1\%$)

Kuva 7 b. Pienet hakuuomaisuudet metsätalouteen suuntautumisen haittana ja maanviljelijän arvio suuntautumismahdollisuuksista. ($X^2=42,8; df=4; \text{riski}<0,1\%$)

Pientä metsäalaa vain hieman tai ei lainkaan haittana pitävien suhteellinen osuus kasvaa siirryttäessä osittain sekä kokonaan metsätalouteen suuntautumista mahdollisena pitävien ryhmiin (Kuva 7 a). Pieni metsäala haittaa kuitenkin paljon myös noin kahta kolmasosaa niistä, jotka pitävät jonkinasteista suuntautumista mahdollisena.

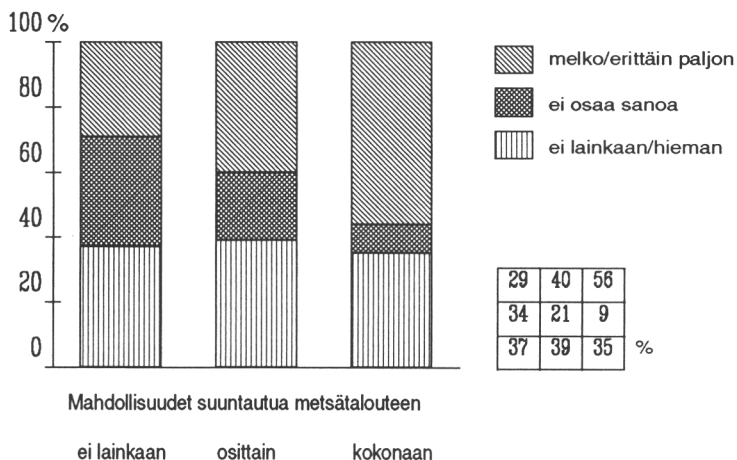
Pienet hakuuomaisuudet tulevaisuudessa koettiin yleisesti ottaen lievempänä haittana kuin metsäalan pienuus. Erot tilaryhmien välillä ovat kuitenkin suhteellisesti suuremmat kuin metsäalaa koskevassa kysymyksessä (Kuva 7 b). Tilakohtaisista tekijöistä tulevaisuuden hakuuomaisuudet

näyttäisivät vaikuttavan metsäalaa enemmän siihen, millaisena vaihtoehtona metsätalous nähdään.

Kuva 8. Epävarmuus kantohintojen kehityksestä metsätalouteen suuntautumisen haittana ja maanviljelijän arvio suuntautumismahdollisuuksista. ($\chi^2=11,7$; $df=4$; riski < 5%)

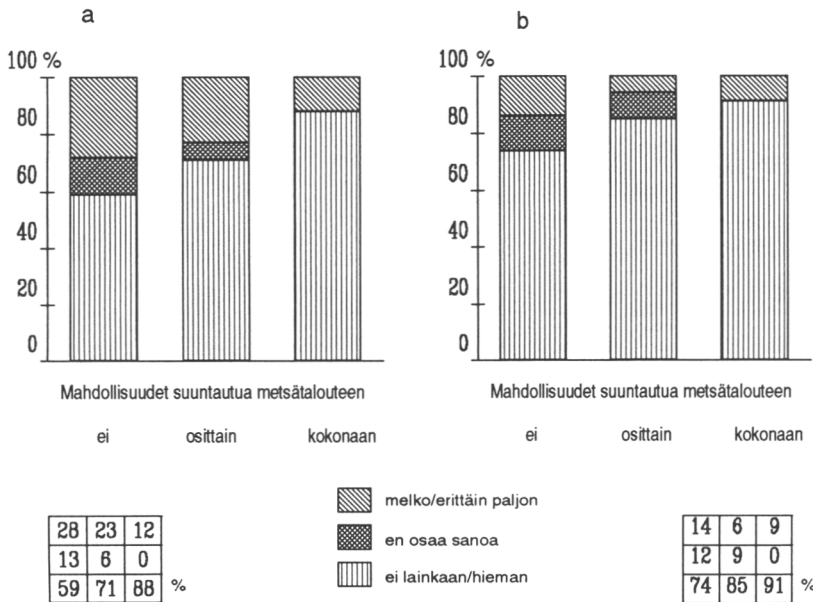
Puukauppaan liittyvät epävarmuustekijät koettiin hieman enemmän haittana metsätalouteen suuntautumista mahdollisena pitävillä tiloilla. Osittaista suuntautumista mahdollisena pitävistä yli 80 prosenttia ja kokonaan siirtyjistä lähes 90 prosenttia koki kantohintojen epävarmuuden haittana (Kuva 8). Hankintapuun kysynnän epävarmuutta pidettiin niinkään suurempana haittana suuntautumista mahdollisena pitävillä tiloilla, joskin erot tilaryhmien välillä olivat melko pienet.

Kuva 9. Riittämättömät tuet metsätalouteen suuntautumisen haittana ja maanviljelijän arvio suuntautumismahdollisuuksista. ($\chi^2=17,2$; $df=4$; riski < 1%)

Metsätalouteen suuntautumista mahdollisena pitävät olivat selvästi useammin sitä mieltä, että riittämättömät tuet haittaavat muutosta. Tukia riittävänä pitäviä oli saman verran kaikissa tilaryhmissä. Myös metsätalouden harjoittamisen sosiaali ym. etujen puutteita pidettiin hieman enemmän haittana metsätalouteen suuntautumisen mahdolliseksi katsovilla tiloilla.

Puukaupan epävarmuustekijät ja suuntautumisen saama tuki näyttäisivät muuttuvan merkittävämmiksi siinä vaiheessa, kun tilalla katsotaan olevan edellytykset suuntautua metsätalouteen. Muutosedellytyksiä arvioitaessa ne eivät toimisi esteenä.

Kuva 10 a. Oman työvoiman riittämättömyys metsätalouteen suuntautumisen haittana ja maanviljelijän arvio suuntautumismahdollisuuksista. ($X^2=16,2;df=4$; riski<1%)

Kuva 10 b. Haluttomuus metsätöihin metsätalouteen suuntautumisen haittana ja maanviljelijän arvio suuntautumismahdollisuuksista. ($X^2=14,4;df=4$; riski<1%)

Oman työvoiman riittämättömyys haittasi metsätalouteen kokonaan suuntautuvia selvästi vähiten (Kuva 10 a). Osittain tai ei lainkaan suuntautuvien välillä ei ero ollut yhtä suuri. Työvoimakysymys näyttäisi selvästi vaikuttavan muutosmahdollisuuksiin, varsinkin kun työvoiman riittämättömyyden syyksi oli usein tarkennettu huono terveys.

Myös haluttomuus metsätöihin oli suurempi haitta metsätalouteen suuntautumattomille kuin suuntautumista mahdollisena pitäville (Kuva 10 b). Metsätalouteen suuntautuvat pystyivät useammin sanomaan varsinkin sen, ettei työhalujen puutteesta ole lainkaan tai vain vähäistä haittaa. Haluttomuutta metsätöihin ei missään tilaryhmässä pidetty niin suurena haittana kuin työvoiman puutetta. Kokemattomuus metsätöihin suuntautumisen haittana erosi tilaryhmien välillä samansuuntaisesti kuin muut työvoimakysymykset, mutta vähäisemmässä määrin.

6 Yhteenveto

Tutkimuksen tuloksia tarkasteltaessa on muistettava, että aineisto on kerätty postikyselyllä, johon sisältyy omat heikkoutensa. Kyselyissä esimerkiksi annetaan helposti myönteinen tai kielteinen vastaus sen mukaan, mikä koetaan kysyjää miellyttävämmäksi. Kysymysten asettelulla voidaan suuresti vaikuttaa tuloksiin. Lisäksi on kysymyksiä, kuten maatalouden nettotulot ja tulojen jakautuminen maa- ja metsätalouden kesken, joissa postikyselyllä on vaikea saada luotettavia vastauksia. Tuloihin liittyviin tuloksiin on syytä suhtautua suuntaa-antavina.

Aineiston luotettavuuden parantamiseksi kyselylomake testattiin etukäteen kymmenellä tilalla ja osa kysymyksistä kysyttiin useaan kertaan eri tavoilla. Maatiloille suunnattuihin kyselyihin nähden suhteellisen korkea vastausprosentti (64%) parantaa tulosten luotettavuutta. Vastaamatta jättäneistä tiloista selvitetiin lisäksi taustatietoja. Kadon tilat eivät tärkeimpien taustatietojen osalta suuresti poikenneet vastanneista.

6.1 Peltojen metsittäminen

Maatilan toiminnan kannalta supistavia, hyvin todennäköisesti tehtäviä toimenpiteitä (maatalouden supistaminen, metsittäminen, metsämaanmyynti) suunniteltiin seuraavan viiden vuoden kuluessa 16 prosentilla tiloista. Toisaalta joka kymmenes maatilanomistaja suunnitteli toiminnan laajentamista maatilalla joko maataloustuotantoa lisäämällä tai lisämetsää ostamalla. Suunnitelmat supistaa toimintaa lisääntyivät iän myötä ja peltopinta-alan pienehtessä. Laajentamissuunnitelmiin maatilan omistajan ikä ja peltopinta-ala ovat vaikutukseltaan päinvastaisia. Suurten tilojen laajentaessa toimintaansa saattaa maatalouden kokonaistuotanto kasvaa, vaikka tilojen lukumäärä pienenee huomattavastikin.

Peltoja oli metsitetty 15 prosentilla tiloilla. Peltoa oli metsitetty keskimäärin yksi hehtaari. Vastaavasti peltoa oli raivattu 14 prosentilla tiloista keskimääräisen raivausalan ollessa kolme hehtaaria. Peltoa oli siten tutkimustiloilla raivattu huomattavasti enemmän kuin metsitetty. Selbyn (1990) mukaan peltoa on raivattu enemmän kuin metsitetty lähes koko 1980-luvun.

Vuonna 1991 peltojaan metsittäneitä tai vuodelle 1992 palkkiota anoneita oli kuusi prosenttia kaikista tiloista. Tärkeimmät syyt metsittämiseen olivat, että peltoja ei enää tarvita viljelykseen (66%) ja että tila aikoo erikoistua metsätalouteen.

Huonojen ja syrjäisten peltojen metsittämistä suunnitteli 25 prosenttia ja saman tien koko peltoalansa metsittämistä 11 prosenttia maatilan omistajista. Koko peltoalan metsittämistä suunnittelevista tiloista suurin osa (80%) oli maataloustuotantoa harjoittamattomia passiivituloja, joiden peltojen metsittäminen ei poista peltoa maataloustuotannosta. Samaan tulokseen on päädytty Mustosen (1990) tutkimuksessa, jonka aineistona oli metsityspalkkiota vuo-

sina 1987–89 hakeneita ja saaneita tiloja. Myös huonot tai syrjäiset pellot metsittävästä tiloista oli lähes 60 prosenttia passiivituloja.

Aktiivituloista aiottiin vain kolmella prosentilla metsittää seuraavan viiden vuoden kuluessa kaikki pellot. Halukkuus oli suurin sellaisilla tiloilla, joiden nykyinen tuotantosuunta oli kasvinviljely. Tulos sopii yhteen Mustosen (1990) tulosten kanssa.

Lisäksi tutkimuksessa selvitettiin, millä ehdoilla ne maatalanomistajat, jotka eivät jo suunnitelleet pellonmetsitystä, olisivat valmiita siihen. Kaikkiin esitettyihin vaihtoehtoihin suhtautui kielteisesti yli kolmannes maatalan omistajista. Heistä kolmannesta ei mikään esitetystä houkuttamista tai syistä saisi missään tapauksessa metsittämään peltojaan.

Metsityspalkkioiden kasvaminen osoittautui olevan tehokkain keino houkutella metsittämään peltoja, sillä 39 prosenttia maatalanomistajista voisi metsittää peltojansa palkkioiden kasvaessa. Lähes yhtä moni harkitsisi metsittämistä, mikäli voisi valita lyhytkiertometsän (esim. energiapuu), jolloin maankäytön muutos ei olisi lopullinen.

Metsityspalkkioihin tyytymättömien mielestä palkkioiden tulisi olla kertakorvauksena noin 15 000 markkaa hehtaarilta. Tällä hetkellä näyttää siltä, että metsityspalkkiot tulevat poistumaan vuonna 1993. Metsittämishalukkuuteen vaikuttavan korvauksen suuruusluokan tuntemisella on kuitenkin merkitystä etenkin Suomen mahdollisesti liittyessä Euroopan Yhteisöön, jossa metsityspalkkiot ovat merkittävät.

Esteeksi pellon metsitykselle koettiin useimmiten taloudelliset syyt. Tärkeimmät syyt olla metsittämättä olivat maatalan hyvät pellot ja toimeentulon turvaaminen. Myös metsittämispäätöksen peruuttamattomuus, maatalousmaiseman säilyttäminen ja tunnesyyt yleensä koettiin tärkeiksi esteiksi.

Huonot kokemukset peltojen metsittämisestä sen sijaan eivät vaikuttaneet peltojen metsittämishalukkuuteen. Tällä hetkellä koko peltoalansa metsitystä suunnittelevista tilojen omistajista oli 70 prosentilla joko omakohtaisia tai ainakin naapureilta kuultuja huonoja kokemuksia metsittämisestä.

Maisemanhoitoa ja sen perusteella maksettua palkkiota metsityksen vaihtoehtona kannatti 44 prosenttia maatalanomistajista. Metsitystä piti parempana vaihtoehtona 13 prosenttia.

6.2 Metsätalouteen suuntautuminen

Tuotannon painopisteen siirtämistä kokonaan maataloudesta metsätalouteen piti mahdollisena viisi prosenttia aktiivitulojen omistajista. Näillä tiloilla olivat pinta-aloina mitaten metsätalouden edellytykset keskimääräistä paremmat ja toisaalta maatalouden edellytykset keskimääräistä heikommat. Metsätulojen osuus oli jo nykyisin merkittävä, usein yli 30 prosenttia nettotuloista.

Osittaista painopisteenmuutosta maataloudesta metsätalouteen mahdollisena pitäviä oli 37 prosenttia maanviljelijöistä. Heitä oli niinkään eniten yli sadan metsähehtaarin ja alle kymmenen peltohehtaarin tiloilla. Kuitenkin yli puolet 50–100 metsähehtaarin tilojen ja noin kolmannes myös suuripeltoisten (>20 ha) tilojen omistajista katsoi omaavansa mahdollisuudet suuntautua metsätalouteen. Osittain suuntautuvia oli tyypillisesti sivutoimisissa viljeli-

jöissä sekä niissä tilallisissa, joiden metsätulot nykyisin olivat vähintään 10 prosenttia nettotuloista.

Koistisen (1990) mukaan kiinnostus ja valmiudet metsätalouden harjoittamiseen tilan päätuotantosuuntana ovat suurimmat juuri sellaisilla tiloilla, joilla aikaisemminkin on metsätaloudella ollut merkittävä asema tilan taloudessa. Koistisen vuonna 1987 kerättyyn aineistoon verrattuna näyttäisi maanviljelijöiden mielenkiinto suuntautua metsätalouteen hieman lisääntyneen.

Maatalouden tuotantosuunnista osoittivat kasvinviljelytilat selvästi eniten mielenkiintoa metsätalouteen suuntautumista kohtaan. Kasvinviljelytiloissa, joilla oltiin muita tiloja hanakammin myös metsittämässä peltoja, oli paljon heinätiloja. Heinäviljelyä voidaan pitää muihin tuotantosuuntiin verrattuna vähemmän intensiivisenä tuotantona. Sekatuotantotiloilla (esim. liha/maito) ovat tilan resurssit ilmeisesti jo nykyisin tarkimmin käytössä, sillä näillä tiloilla nähtiin mahdollisuudet metsätalouteen suuntautumiseen huonoimpina.

Metsätalouteen suuntautumista haittaavina seikkoina pidettiin metsäalan ja tulevaisuuden hakkuumahdollisuuksien pienuutta sekä puukaupan epävarmuustekijöitä, onhan kyse metsätalouden tulotavoitteeseen vaikuttavista tekijöistä. Halukkuutta ja ammattitaitoa metsätöihin puolestaan löytyi, niiden puutetta ei pidetty merkittävinä esteinä.

Omistajien arvioon metsätalouteen suuntautumismahdollisuuksista omalla kohdalla vaikutti metsäalan koko. Metsätalouteen suuntautumista mahdollisena pitäviä metsäalan pienuus haittasi vähiten. Heillä oli myös lisämetsän ostosuunnitelmia huomattavasti muita tiloja enemmän. Metsäalaa enemmän vaikuttivat kuitenkin lähitulevaisuuden hakkuumahdollisuudet. Absoluuttista metsäalaa merkittävämpi tekijä suuntautumishalukkuuden kannalta olisi siten lähitulevaisuudessa odotettavissa olevat hakkuutulot eli metsälön mahdolliset hakkuusäästöt tai liihakkuut. Myös oman työvoiman puute vaikutti jonkin verran siihen, millaisina suuntautumismahdollisuuksia pidettiin.

Puukaupan epävarmuustekijöitä pidettiin puolestaan suurimpana haittana metsätalouteen suuntautumista mahdollisena pitävillä tiloilla. Epävarmuus kantohinnoista ja hankintapuun kysynnästä ei siten vaikuttaisi suuntautumishalukkuuteen.

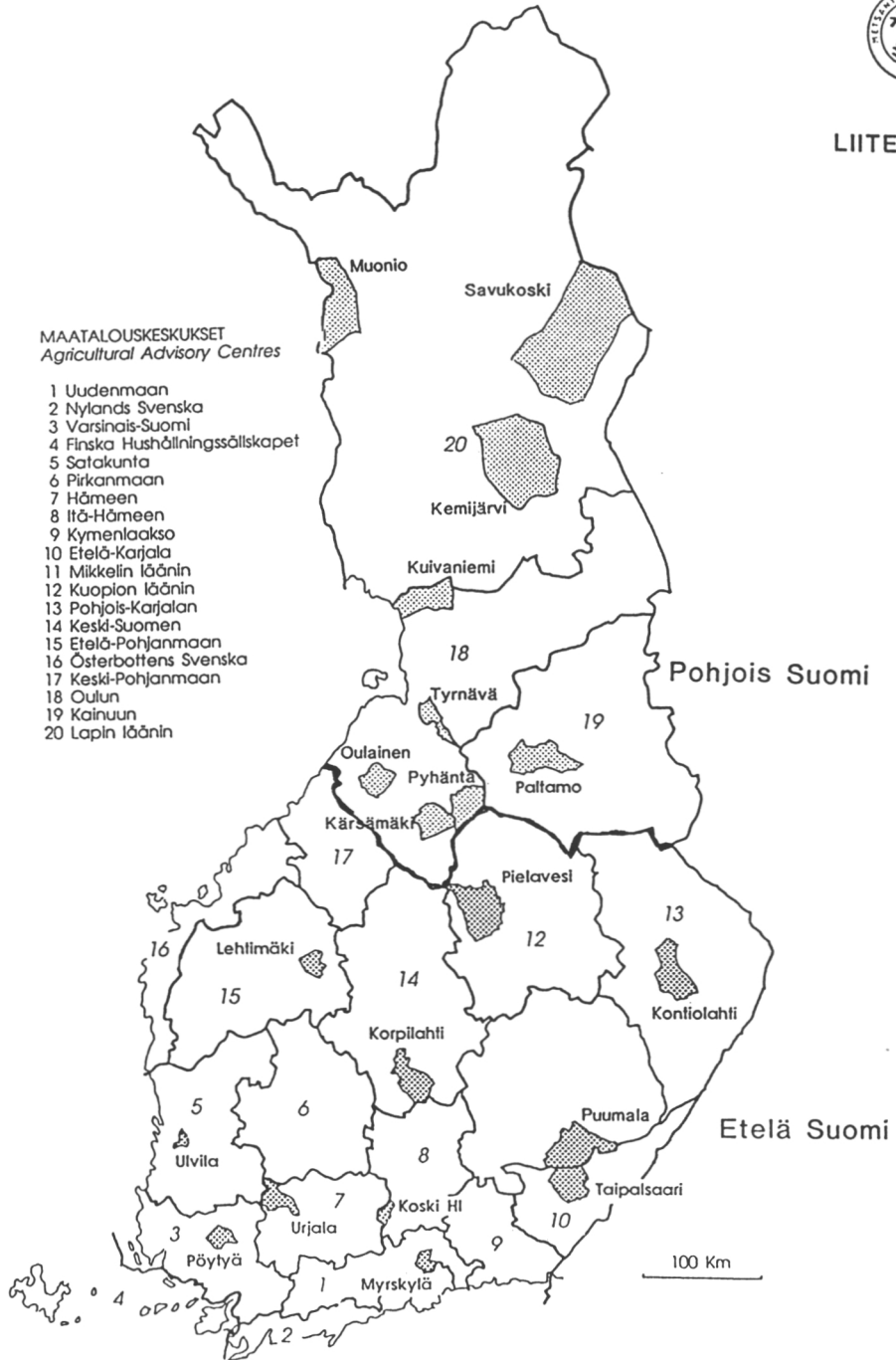
Tässä raportissa esitettiin alustavia tuloksia lähinnä keskiarvotietoina ja jakaumina. Pellon metsittämiseen tai painopisteen maataloudesta metsätalouteen siirtämiseen johtavaa prosessia selvitetään jatkotutkimuksessa perusteellisemmin analyysin. Esimerkiksi tässä tutkimuksessa saatu tulos, että tunnesyyt ovat eräs tärkeä este pellonmetsitykselle, on yksi jatkotutkimusten teoreettisen viitekehyksen lähtökohta (Selby, Petäjistö, Mustonen 1992). Osittain metsätalouteen suuntautuvien tilojen suureksi osoittautunut ryhmä tulee jatkotutkimuksen kannalta olemaan mielenkiintoinen.

Lähteet

- Anttila, M. 1990. LUEL-viljelemätömyyssioumus ja pellon käyttö sopimuskauden jälkeen. Maatilahallituksen julkaisuja. Helsinki.
- & Lehtiniemi, T. 1989. Metsityspalkkion epääminen ja pellon senjälkeinen käyttö. Maatilahallituksen julkaisuja. Helsinki.
- Ferm, A. & Polet, K. 1991. Peltojen metsitysmenetelmät. Tutkimushankkeen väliraportti. Metsäntutkimuslaitoksen Tiedonantoja 391. Kannus.
- Huovinen, J. 1991. Metsätalouteen painottumisen liiketalous maataloilla -tapaustutkimuksia. Metsätalous tuotanto- ja palvelusuuntana. Julkaisuja n:o 2. Joensuu.
- Hyttinen, P. 1992. Toimintojen optimaalisuus runsasmetsäisissä maatilayrityksissä. Summary: Optimal of activities on farms with large woodlots. Joensuun yliopiston luonnontieteellisiä julkaisuja 25. Joensuu.
- Koistinen, A. 1989. Metsätalouden asema maataloilla. Työtehoseuran julkaisuja 310. Helsinki.
- Maatalouslaskenta 1990. Maatilahallitus. Maa- ja metsätalous 1992:1. Helsinki.
- Mustonen, M. 1990. Pellon metsittämiseen vaikuttavat tekijät. Metsäntutkimuslaitoksen Tiedonantoja 365. Helsinki.
- Pölkki, L. 1990. Luento peltojen käytön vaihtoehdot -täydennyskurssilla 11.12.1990. Maatilahallitus, tuotanto-osasto. Moniste.
- Puurunen, M. & Torvela, M. 1990. Viljelijöiden mielipiteitä maatalouspolitiikasta. Maatalouden taloudellinen tutkimuslaitos. Tiedonantoja 157. Helsinki.
- Selby, J.A. 1980a. Field afforestation and its regional variations. *Communicationes Instituti Forestalis Fenniae* 99(1). Helsinki.
- 1980b. Field afforestation at the farm level. *Fennia* 158:2;63–81.
- 1990. Finnish land use policies: From disintegration to integration? Suomalainen maankäyttöpolitiikka: hajaannuksesta yhtenäisyyteen? Metsäntutkimuslaitoksen Tiedonantoja 364. Helsinki.
- & Petäjistö, L. & Mustonen, M. 1992. Farmers' propensity to afforest fields and develop forest farming. Käsikirjoitus.
- Toropainen, M. 1990. Metsätalous tilan päätuotantosuuntana kansantalouden näkökulmasta. Metsäntutkimuslaitoksen Tiedonantoja 351. Joensuu.
- Varmola, R. 1987. Maaseutukuntien luokittelu. Pellervo-Seuran Markkinatutkimuslaitos. Raportteja ja artikkeleita 20. Helsinki.

LIITE 1

Liite: Maaseudun elinvoimaisuus-tutkimuksen pienempi kuntanäyte (Varmola 1987;25)

A.TILAN OMISTUSTA JA KÄYTTÖÄ KOSKEVAT TIEDOT

1. Tilan sijaintikunta: _____
2. Tilan omistus
 yksityinen perhunta
 yhtymä muu, mikä _____
3. Tilan omistajan ikä (mikäli tila on yhtymän tai perikunnan hallinnassa merkitään vastaajan ikä): _____ vuotta
4. Onko omistajalla (tai vastaajalla) maa- tai metsätaloudellinen koulutus?
 Maataloudellinen koulutus ei
 Metsätaloudellinen koulutus ei
 ammattilinen ammatillinen
 opistotasoinen opistotasoinen
 korkeakoulutasoinen korkeakoulutasoinen
5. Asuuko tilalla ympäri vuoden
 omistaja kyllä ei
 joku muu kyllä ei
6. Kuinka kauan tila on ollut nykyisen omistajan hallinnassa? _____ vuotta
7. Kuinka kauan tila on ollut saman suvun hallinnassa? _____ vuotta
8. Miten tilan omistajan nettotulot ovat keskimäärin jakautuneet viime vuosina?
 tuloista _____ % maataloudesta, tuotantosuunta on _____
 tuloista _____ % metsätaloudesta,
 tuloista _____ % tilan ulkopuolelta
 tuloista _____ % muualta, mistä _____
 yhteensä 100 %
9. Harjoitetaanko tilalla pienyritystoimintaa (esim. kotitarveveisteollisuus, piensaha, maatilamatkailu)?
 kyllä ei

10. Aloitetaanko tilalla pienyritystoimintaa lähitulevaisuudessa?

 kyllä, mikä? _____ ei en osaa sanoa

11. Tilan kokonaispinta-ala _____ ha, josta

 peltoa _____ ha
 metsämaata _____ ha
 muuta maata _____ ha

12. Vuonna 1991 peltoa oli

- a. vuokrattu ulkopuolisille _____ ha
-
- b. lisää pelto-alaa oli vuokrattu ulkopuolisilta _____ ha

13. Kuinka paljon pelloista oli v. 1991

1. viljanviljelyssä _____ ha
-
2. nurmena _____ ha
-
3. velvoitekesannolla
-
- a) avokesannolla _____ ha
-
- b) viherkesannolla _____ ha
-
- c) muulla _____ ha, mikä _____
-
4. muussa käytössä _____ ha, missä? _____
-
- yhteensä peltoa _____ ha (vrt. kysymys 11 ja 12)

14. Onko tilalla raivattu lisäpeltoa viimeisen kymmenen vuoden aikana?

 kyllä _____ ha (0,1 ha:n tarkkuudella) ei

15. Miten painotatte metsän eri käyttömuotoja? (yksi rasti/vaihtoehto)

	erittäin tärkeä	melko tärkeä	melko vähäinen	ei merkitystä
a) puuntuotanto ja puunmyyntitulot	☐	☐	☐	☐
b) vapaa-ajan vietto, virkistys	☐	☐	☐	☐
c) ympäristön- ja luonnonsuojelu	☐	☐	☐	☐

16. Kuinka usein tilallanne on tehty myyntihakkuita viimeisen 10 vuoden aikana? (tai hallintajaksonne, mikäli tila on ollut hallinnassanne alle 10 vuotta)

 ei lainkaan _____ vuotena

17. Neuvontaa olisi mielestäni tärkeää järjestää (yksi rasti/vaihtoehdo):

	erittäin tärkeä	melko tärkeä	melko merkityksetön	täysin merkityksetön	en osaa sanoa
a) maatalouden rakennemuutosten hallitsemisessa	☐	☐	☐	☐	☐
b) sopivan tuotantomuodon löytämisessä (esim. luomu)	☐	☐	☐	☐	☐
c) sivuansiomahdollisuuksien löytämisessä	☐	☐	☐	☐	☐
d) metsien taloudellisessa hyödyntämisessä	☐	☐	☐	☐	☐
e) tilan metsätalouteen suuntaamisessa	☐	☐	☐	☐	☐
f) maataloudesta luopumisessa	☐	☐	☐	☐	☐
g) maisemanhoitossa	☐	☐	☐	☐	☐

18. Missä määrin viljeijän oma aktiivisuus ja toiminta vaikuttavat mielestäni hänen tulevaisuuttaan koskeviin päätöksiin?

- hyvin paljon jossain määrin en osaa sanoa
- paljon ei ollenkaan

19. Aiotteko tilillänne ryhtyä joihinkin seuraavista toimenpiteistä seuraavien viiden vuoden aikana? (yksi rasti/vaihtoehdo)

	hyvin todennäköistä	melko todennäköistä	luultavasti en	en missään tapauksessa	en osaa sanoa
a) tilan myynti	☐	☐	☐	☐	☐
b) maatilatalouden lopettaminen	☐	☐	☐	☐	☐
c) sukupolvenvaihdos	☐	☐	☐	☐	☐
d) maataloustuotannon lisääminen (esim. peltomaan ostaminen tai vuokraaminen, salaajitus, laitteiden hankinta, jne)	☐	☐	☐	☐	☐
e) maataloustuotannon supistaminen (esim. peltomaan myynti tai vuokraaminen, koneiden ja laitteiden myynti, jne)	☐	☐	☐	☐	☐
f) koko pelloalan metsittäminen	☐	☐	☐	☐	☐
g) huonokasvuisten ja syrjäisten peltojen metsittäminen	☐	☐	☐	☐	☐
h) metsämaan ostaminen	☐	☐	☐	☐	☐
i) metsämaan myynti	☐	☐	☐	☐	☐
j) muu, mikä? _____	☐	☐	☐	☐	☐

20. Jos joutuisitte tilanhoidossa suurin vaikeuksiin, mitä tekisitte?

- yrittäisin jatkaa kaikesta huolimatta entisellä pohjalla
- yrittäisin muuttaa tilanpitoa kokonaan uudelle pohjalle
- yrittäisin etsiä parempaa toimeentuloa muista elinkeinoista
- myisin tilan
- jokin muu, mikä? _____

21. Pidättekö mahdollisena tilanne tuotannon painopisteen siirtämistä maataloudesta metsätalouteen lähitulevaisuudessa? en osittain kokonaan

22. Mitkä seuraavista tekijöistä mielestänne haittaavat tilanne tuotannon painopisteen siirtämistä maataloudesta metsätalouteen?

	erittäin paljon	melko paljon	hieman	ei lainkaan	vaikea sanoa
a) pieni metsäala	☐	☐	☐	☐	☐
b) pienet hakuumahdollisuudet tulevaisuudessa	☐	☐	☐	☐	☐
c) epävarmuus kantohintojen kehityksestä	☐	☐	☐	☐	☐
d) hankintapuun epävamma kysyntä	☐	☐	☐	☐	☐
e) oma työvoima ei riitä metsätöihin	☐	☐	☐	☐	☐
f) ei kokemusta metsätoista	☐	☐	☐	☐	☐
g) ei halukkuutta metsätöihin	☐	☐	☐	☐	☐
h) metsätalouteen suuntautumista ei tueta riittävästi	☐	☐	☐	☐	☐
i) metsätalouden sosiaaliset (eläke ym.) edut huonot	☐	☐	☐	☐	☐
j) muu, mikä? _____	☐	☐	☐	☐	☐

B. MAANKÄYTÖN RAJOITUKSET JA MUUTOKSET

23. Onko tilalla ollut maankäyttörajoitus sopimuksia viimeisten 5 vuoden aikana? (esim. kesannoimisopimus mutta ei velvoitekesannointi):

- kyllä ei

24. Onko tilalla suunnitteilla maankäyttörajoitus sopimuksia (mutta kuin pakollisia velvoitteita) seuraavan kolmen vuoden aikana?

- kyllä ei

25. Oletteko joskus metsittäneet peltojanne?

kyllä _____ ha ei

26. Onko Teillä omia, tai esimerkiksi naapureilla kuujuja huonoja kokemuksia peltujen metsittämisestä?

ei kyllä Millaisia?
 heinittyminen ongelmia viranomaisten kanssa
 eläntuhoi (myyrätuhoi, hirvituhoi) muita, mitä?
 maisemalliset ongelmat

27. Oletteko metsittäneet peltojanne vuoden 1991 aikana tai anoneet metsityspalkkiota vuodelle 1992? (jos ei, siirry kysymykseen 29.)

kyllä ei

28. Mikä tai mitkä olivat pääasialliset tekijät, jotka vaikuttivat ratkaisuun?

epävarma tulevaisuus Gattin ja EY:n pelossa maisemalliset syyt
 pelloja ei enää tarvita viljelykseen korvaa velvoitekesäminnin
 hakumenetelmien heikkous tila aikoo erikoistua metsätalouteen
 pelko, että hakumeneimät vaikeutuvat tulevaisuudessa muu, mikä _____
 paras vaihtoehto viljelylle

29. Tulevaisuudessa metsitän peltojani, jos

	voisin huu- lailla- vasti	voisin en toden- näköisesti	en missään tapauksessa	osaa sanoa
a) maataloustuet pienenevät	☐	☐	☐	☐
b) metsityspalkkiot ja muut avustukset kasvavat	☐	☐	☐	☐
c) metsityspalkkiot saadaan kertaluonteisena korvauksena	☐	☐	☐	☐
d) jos voisin metsittää esimerkiksi lyhytkiertometsän (esim. energiaapu) ja raivata sen halutessani uudelleen pelloksi ilman raivausmaksua	☐	☐	☐	☐
e) muu syy, mikä? _____	☐	☐	☐	☐

30. En metsitä peltojani, koska (yksi rasi/vaihtoehto)

	erittäin tärkeä	melko tärkeä	melko merkityk- setön	täysin merkityk- setön	väheä sanoa
a) olen jo metsittänyt peltojani	☐	☐	☐	☐	☐
b) pellot tarvitaan toimeentulon turvaamiseksi	☐	☐	☐	☐	☐
c) hyvät pellot	☐	☐	☐	☐	☐
d) peltujen myynti edullisempaa	☐	☐	☐	☐	☐
e) peltujen vuokraus muille on edullisempaa	☐	☐	☐	☐	☐
f) tunneseikat (esim. itse tai vanhemmat raivaaneet)	☐	☐	☐	☐	☐
g) metsittämisestä ei koidu itselle hyötyä	☐	☐	☐	☐	☐
h) hakumenetelmien monimutkaisuus	☐	☐	☐	☐	☐
i) perillisten puute tai epävarmuus tilan säilymisestä	☐	☐	☐	☐	☐
j) perillisten hallussa	☐	☐	☐	☐	☐
k) maatalousmaiseman säilyttäminen	☐	☐	☐	☐	☐
l) viljelemättömyyssopimus on parempi vaihtoehto	☐	☐	☐	☐	☐
m) pellonraivausmaksu estää tulevaisuuden maankäytön päätöksiä	☐	☐	☐	☐	☐
n) palkkion pienuus verrattuna pellon hintaan	☐	☐	☐	☐	☐
o) koska metsittäminen on peruuttamaton päätös	☐	☐	☐	☐	☐

31. Valtio tukee tällä hetkellä peltujen metsitystä mm. pellon viljelemättömyyspalkkioin, verovapauksin sekä metsänparannusavustuksin. Oletteko sitä mieltä että:

korvaukset ovat riittäviä
 korvaukset ovat liian pieniä. Korvauksen tulisi olla kertakorvauksena _____ mk/ha.

32. Metsittäisin peltoni mieluummin luontaisesti kuin viljelemällä (jos palkkio olisi sama molemmissa vaihtoehdoissa).

kyllä ei en osaa sanoa

33. Maisemanhoito olisi mielestäni vaihtoehto peltujen metsittämiselle, jos siitä saisi palkkion.

kyllä ei en osaa sanoa

Maisemanhoitopalkkion tulisi olla _____ mk/ha/vuosi.

34. Jos maatalouden ylituotanto-ongelmat on ratkaistava, mitkä olisivat mielestänne keinot siihen? (yksi rasti/vaihtoehto)

	aivan samaa mieltä	lähies samaa mieltä	jokseenkin eri mieltä	aivan eri mieltä	vaikea sanoa
a) maatalouden voimaperäisyyttä olisi vähennettävä	☐	☐	☐	☐	☐
b) valtion tukea maataloudelle pitäisi supistaa	☐	☐	☐	☐	☐
c) metsätalous tulisi saada kannattavammaksi	☐	☐	☐	☐	☐
d) pelloja meisittämällä	☐	☐	☐	☐	☐
e) velvoitekesanoinnin lisäämisellä	☐	☐	☐	☐	☐
f) vapaaehtoisella tuotannon suuntaamisella energiapuun, bioenergian, agrokuidun, pellavan tms. viljelyyn	☐	☐	☐	☐	☐
g) maattojen lukumäärää olisi vähennettävä	☐	☐	☐	☐	☐
h) maatalouden osuutta maisemanhoilajana tulisi lisätä	☐	☐	☐	☐	☐
i) muulla tavoin, miten? _____	☐	☐	☐	☐	☐

C - MIELIPIITEITÄ

Esitätkää oma arviomme seuraavista maa- ja metsätaloutta koskevista mielipiteistä. (yksi rasti/vaihtoehto)

	aivan samaa mieltä	lähies samaa mieltä	jokseenkin eri mieltä	aivan eri mieltä	vaikea sanoa
35. "Avustusten vastaanottaminen valtiolta rajoittaa maan-omistajan omistusoikeutta ja itsenäisyyttä".	☐	☐	☐	☐	☐
36. "On paikallaan, että valtio valvoo ja säännöstelee viljelysmaan omistusta ja käyttöä".	☐	☐	☐	☐	☐
37. "Puuntuotanto kannattaa paremmin kuin maanviljelys".	☐	☐	☐	☐	☐
38. "Pelloja ei pitäisi meisittää, koska ne on aikoinaan kovalla työllä raivattu".	☐	☐	☐	☐	☐
39. "Maataloutta ja ympäristöpolitiikka ei pitäisi sotkea keskenään".	☐	☐	☐	☐	☐
40. "Maataloudessa kannattaa tinkiä tuotannon vaatimuksista luonnonsuojelun hyväksi".	☐	☐	☐	☐	☐
41. "Nykyään puhutaan liian paljon ylituotannosta".	☐	☐	☐	☐	☐

	aivan samaa mieltä	lähies samaa mieltä	jokseenkin eri mieltä	aivan eri mieltä	vaikea sanoa
42. "Nykyinen maatalous on liian voimaperäisiä"	☐	☐	☐	☐	☐
43. "Maatalousmaisema on keskeinen osa kulttuuriperinnettä"	☐	☐	☐	☐	☐
44. "Perheviljely on tärkeämpää kuin ruoantuotannon tehokkuus"	☐	☐	☐	☐	☐
45. "Perheviljelijämä pitäisi tukea, vaikka se merkisi korkeampaa ruuan hintaa"	☐	☐	☐	☐	☐
46. "Maattojen tulisi kilpailla vapaasti kuten muidenkin yritysten"	☐	☐	☐	☐	☐
47. "Maatalous merkitsee minulle ympäröivän hoitoa"	☐	☐	☐	☐	☐
48. "Peltoni ovat minulle osa sukuperinnettä"	☐	☐	☐	☐	☐
49. "Peltöjenomistuksella on minulle itseisarvoa"	☐	☐	☐	☐	☐
50. "Peltoni merkitsevät perillisilleni yhteyttä juuriinsa"	☐	☐	☐	☐	☐

Haluessamme voitte seuraavassa esittää mielipiteitäne kyselyyn liittyviä asioita.

ISBN 951-40-1272-0
ISSN 0358-4283

Hakapaino Oy, Helsinki 1993